ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Martii, Anni M DC LXXXVII.

THE LIFE OF JAMES USHER, LATE LORD Arch-Bishop of Armagh,

five,

Vita Jacobi Usserii, Archiepiscopi quondam Armachani ac totius Hiberniæ Primatis; cui subjungitur Sylloge CCC Epistolarum, inter ipsum virosque plurimos pietate ac eruditione tum eminentes reciprocatarum; opera Rich. Parr, Th. D.

Londini, sumtibus Nathanaelis Ranevv, 1686, in fol.

NOn defuerunt quidem hactenus, qui viri incomparabilis, quique non minus in re literaria, quam in statu Hiberniæ Ecclesiastico, inter primates censeri promeruit, Jacobi Usserii vitam describere sunt aggressi: meminimus etiam nos in Actis hisce *anno 1682 pag. 12* retulisse, a *Guil. Batesio* inter alias magnorum hominum vitas hanc quoque traditam reperiri. Quin tamen præsentis operis collector *Rich. Parr* omnibus istis præripuerit hac in parte palmam, nemo facile in dubium vocabit, si vel id solum consideret, illos pleraque omnia fere non nisi ex sermone funebri a Doct. Bernardo in defuncti honorem habito hausisse; hunc nostrum vero non tantum per integros tredecim annos familiari cum eo consuetudine usum, quippe cujus etiam cum moreretur Capellanus fuit, sed & eum esse, cujus fidei decedens omnem suam supellectilem chartaceam commiserit, unde facili negotio complura aliis *ignorata* decerpere ipsi licuit specialia, vitam istius concernentia; quorum insuper haud pauca perdidicit ex conversatione cum Domino Tyrrel, de-

functi ex filia nepote: tametsi non diffiteatur, plurima a se quoque ex dicto Bernardi sermone hanc in rem depromta fuisse. Non ingratum fore speramus, si ut alias simili occasione data fecimus, potiora vitæ hujus capita brevissimis hic ac velut per indicem tantum commemoremus, in gratiam eorum, quibus prolixiorem ejus historiam, & Anglico quidem idiomate conscriptam pervolvere, non est integrum. Utque de gente ejus primo dicamus, progenitus fuit ex antiqua nec incelebri in Hibernia *Usseriorum* familia, nomen hoc primitus nactorum ab uno e majoribus ipsorum, qui cum apud Regem Johannem apparitoris (quem sua lingua *Usher* vocitant) munere fungeretur, familiari istius seculi more nomen officii in gentilitium adoptavit, cum alioqui patria ejus stirps Nevilii, *The Nevils*, appellarentur. Natus vero noster Usserius est Dublini, die 4. Januarii anno 1580, patrem nactus *Arn. Usserium*, Cancellariæ Secretarium; matrem vero *Margaretam*, *Jac. Staniburst*, Prætoris Dublinensis filiam; qui Reginæ Elisabethæ primus suasor fuisse fertur fundandæ celeberrimæ nunc Academiæ Dublinensis, e cujus gremio intra nonaginta annorum spatium, præter alios viros præstantissimos, plusquam 50 episcopi prodiisse memorantur. Quis puerum prima literarum elementa docuerit, dicere nil attineret, nisi fidem pene superaret, quod narratur, duas ipsi fuisse amitas perspicacissimi quidem ingenii ac tenacissimæ memoriæ, at a prima usque infantia cœcas, atque has ipsum primo Anglice legendi artem docuisse. Cæterum præceptores postea habuit viros duos egregios, quorum uterque in aula Regis Jacobi præter nobilitatem splendidis muniis dein condecorari meruit, nempe *Jac. Fullertonum* & *Jac. Hamiltonum*; qui a dicto Jacobo, tum Scotiæ solum imperante, secreto in Hiberniam ablegati, (ut Nobilium Protestantium animos clam ad regis sui partes pertraherent, ac in casum mortis Elisabethæ, rebus istius ibi curandis præsto essent) quo melius propositum tegerent, non dubitarunt Dublini pro ludimagistris se gerere, maxime quod raros tunc ibi deprehenderent, qui laboriosum hoc vitæ genus profiterentur. Tam citos autem in humanioribus literis profectus fecit Usserius, ut jam anno 1593, cum Dublini Collegium Trinitatis exstructum ac perfectum esset, dignus habitus fuerit, cujus nomen in albo academicorum hujus collegii alumnorum primum locum occuparet, utut tum nonnisi tertium decimum ætatis annum ageret. Præterea

terea cū studio historico apprime delectaretur, adolescens 15 vel 16 annorum jamtum justam bibliorum chronologiam, quousq; Libri regum pertingunt, concinnasse fertur. Tametsi vero ipsum pater jurisprudentiæ studio destinaverat, nihilominus hoc, anno 1598 mortuo, Theologiæ sese impendere maluit, ut ad quam dudum ejus animus propendebat. Utque liberius sacris hisce Musis vacare posset, delatam primogenito sibi paternam hereditatem, amplam quidem, at multis involutam molestiis, & sororum, quas septem habuit, portionibus gravatam, universam fratri Ambrosio resignavit, reservata solum sibi parte, quæ ad studia persequenda parandumque victum necessarium sufficere posset. Cumque adeo tanto animi fervore sacrarum literarum cognitioni incubuerit, fieri non potuit, quin præcoces etiam, cum felicissimo præsertim ingenio polleret, hac in parte fructus ostenderet. Unde cum tunc temporis quidam e Societate Jesu, *Henricus Fiz-Symonds*, Dublini captivus detineretur, atque hac occasione, sua fretus eruditione, ausus esset Protestantium doctissimum ad ineundum super *religionis suæ controversiis certamen disputatorium* provocare: *communi academiæ consensu placuit Usserium, qui tum non nisi* Artium Baccalaureus 18 aut 19 ætatis annum agebat, cum ipso committere: qui utut ab initio ab antagonista suo fere pro puero ac despectui haberetur, post unum tamen alterumque colloquium adeo præfidentiam ejus perdomuit, ut ad incitas se, certe ad silentium redactum mox agnosceret, nec ulterius confligere, ne provocatus quidem auderet: quin & in publico postea scripto, ubi forte Usserii mentionem injecerat, non dubitarit ipsum vocare *Acatholicorum doctissimum*. Cæterum cum videret Usserius, a Pontificiis scriptoribus passim, pro confirmanda dogmatum suorum antiquitate, Patres ecclesiæ allegari, idque sublesta sæpiuscule fide fieri subolfaceret, quo certiorem se hac in parte redderet, proposuit sibi omnia Patrum scripta verbotenus perlegere: atque immensum hunc laborem, quem juvenis 20 annorum aggressus est, indefessa dein patientia ad annum usque 38 ætatis continuavit; præfinito sibi in singulos dies certo penso: atque intra hoc temporis spatium perlustravit omnes Patres, tam Græcos, quam Latinos, plerosque insuper Scholasticos ac Doctores a seculo 1 usque ad 13; concinnatis etiam ad horum scripta notis ac observationibus, suum subinde judicium adjecit, quænam ex iis genuina, quæ spuria ha-

benda essent. Atque hæc quidem collectanea velut fundamenta posuerat magni cujusdam operis inde conficiendi, cui *Bibliothecæ Theologicæ* titulum destinaverat, quod tamen morte præventus ad umbilicum perducere non potuit: ac tametsi moribundus ulteriorem libri elaborationem Doctori *Langbaine* demandasset, isque eundem etiam describere, expolire ac supplere cœpisset, tamen & ipse anno 1657 operi immortuus est; cujus copia seu apographum adhuc in Bibliotheca Bodlejana asservari dicitur, cum ipsum Usserii autographum nunc apud *D. Edvv. Stillingfleet*, Decanum S. Pauli custodiatur. Quemadmodum vero, ut ex hactenus dictis liquet, doctrina æque ac judicio propere maturuit Noster, ita solito etiam citius muneribus ecclesiasticis admotus est: anno enim ætatis 21 jam Dublini a patruo suo *Henrico Usserio*, tum Archiepiscopo Armachano, Diaconus atque presbyter creari meruit. Anno 1607 Baccalaureus Theologiæ, ac paulo post ejusdem Professor creatus fuit in eadem academia. Sic magis magisque crevit ejus existimatio; unde cum anno 1615 Parlamenti atque Cleri conventus Dublini celebraretur, super punctis quibusdam religionem ac disciplinam Ecclesiasticam concernentibus; negotium ipsi datum est, certos quosdam articulos hac de re componendi, qui communi Ordinum consensu firmati, ac ab ipso dein Rege approbati fuerunt. Ac tametsi a malevolis quibusdam Usserius incusatus sit, ac si in iis ab harmonia ecclesiæ Anglicanæ recessisset, ac ea propter apud regem quoque delatus esset, ac si Puritanismo studeret: (quæ calumnia ob indefinitam latitudinem tum passim ad denigrandos bonos viros adhibebatur); tamen suam innocentiam clare mox probatam dedit, adeo ut rex omni sinistra suspicione abjecta, anno 1620 proprio motu ipsi Episcopatum *Meath* conferret. Quadriennio post in locum defuncti D. *Hamtoni* Archiepiscopus Armachanus nominatus atque electus est, centesimus qui post S. Patritium id muneris sustinuerit. Anno 1640 in Angliam profectus, (ut quidem antehac singulis fere trienniis facere consueverat,) animo bibliothecas in Academiis ejus regni perlustrandi, indeque quæ ad scopum laborum suorum facerent, delibandi, ac dein ad sedem suam redeundi: at omnem præter opinionem nunquam posthac suam revisere Hiberniam ipsi licuit, ingruente mox horrenda illa totique regno fatali rebellione ac bello intestino: cujus furore etiam omnibus reditibus opibusque, quibus antea gavisus erat, spolia-

ſpoliatus fuit; unica ſaltim bibliotheca excepta, quam deinde in Angliam ad ſe transportari curavit, cum in munita Hiberniæ arce *Droghedah* ſervata fuiſſet. In ſolamen damnorum ita acceptorum Rex quidem ipſi vacantem tunc Epiſcopatum *Carlisle* in commendam contulit: verum & hic ipſi rurſus ablatus fuit, cum Parlamentum factionarium omnes terras epiſcopales aliquo poſthæc tempore invaderet. Oblatum quidem præterea a Batavis ipſi fuit munus Profeſſoris in Academia Lugdunenſi; invitatus etiam a Cardinali Richelio, ut in Galliam veniret, propoſitis conditionibus ſat ſplendidis; utrumque tamen recuſavit, ac in Anglia manere maluit; ubi non defuerunt ex optimatibus, qui vitæ ſubſidia lubentes ipſi ſubminiſtrarunt, dummodo ſuavi ejus conſortio ac imprimis egregiis ipſius ſermonibus ſacris perfrui poſſent. Denique anno 1647, cum Londini apud Comitiſſam de *Petersborough* commoraretur, Societas quam vocant *of Lincolns-Inn* ipſum elegit concionatorem ſuum, adſignata ipſi habitatione ac penſione congrua; quod etiam munus per octennium fere exercuit, donec *ſesqui anno circiter ante mortem ſuam, ob viſus debilitatem dentiumque defectum eo ſe rurſus abdicaret. Tametſi vero in arte con*cionandi mire excelluit, utpote quam etiam tanti feciſſe fertur, ut hæc apoſtoli verba lemmatis loco ſigillo ſuo archiepiſcopali voluerit inſerta: *Væ mihi, ſi non evangelizavero*: nihilominus e concionibus ab eo habitis non niſi duæ ejus permiſſu impreſſæ fuerunt, altera quidem in 1. *Cor.* 10, 17; altera ad *Epheſ.* 4, 13: cujus ratio dubio procul ea fuit, quod ſuæ confiſus memoriæ ac facundiæ vix aliquid præter ſumma ſermonis capita in chartam conjicere fuit ſolitus. In hac tamen ejus vitæ deſcriptione hinc inde fragmenta de ſermonibus ab eo prolatis adferuntur, uti in ſpecie *pag.* 19. recenſetur, quomodo ad convincendos quosdam, qui ſolenne illud juramentum *Suprematiæ & Allegiantiæ* quod vocant, præſtare recuſaverant, egregia oratione vim ejus ac juſtitiam explicuerit: quemadmodum etiam *pag.* 87. diverſa ejus conſilia proponuntur, quæ iis obſervanda commendavit Vir diſertisſimus, qui ſacræ oratoriæ operam navare ſibi propoſuiſſent. Coram Rege Carolo I etiam ſæpius concionari juſſus eſt, utpote qui ſummopere ipſum dilexit, ac in rebus ſæpe dubiis in conſilium adhibuit: id tamen, quod vulgo tum perhibitum fuit, ipſum necem Comitis Straffordiæ Regi ſuaſiſſe, falſum omnino, & a calumnia profectum fuiſſe, latius

probat hujus vitæ ſcriptor *pag. 45. ſeq. & pag. 61.* De cætero tragicum Regis exitum acerbisſime tulit Uſſerius; unde non ſolum ad ſpectaculum inſtantis ejus parricidii animi deliquium paſſus, ſed etiam triſtem infauſti illius diei memoriam quotannis jejunando, quoad vixit, recoluiſſe fertur. Adduci quoque nullatenus potuit, ut Cromvvello vel minimum abblandiretur, quamvis hic ſemel iterumque, inſtituto familiari colloquio, eum ad ſuas partes pertrahere oblique anniteretur: quinimo cum aliquando Cromvvellum ex ulcere pectoris ægrotantem forte inviſeret, non dubitavit arrepta hac occaſione libere eum monere, vereri ſe, ne profundius ac incurabile ulcus in ipſo corde circumgeſtaret. Prædixiſſe etiam narratur, haud diutinum fore invaſoris hujus imperium; ſed brevi, ſe tamen non amplius vivo, emerſurum iterum legitimum regni heredem; ſicut & alias plus vice ſimplici compertum eſt, eum vi quadam futura præſagiendi pollere; ut cum magnam illam rebellionem Hibernicam 40 annis antequam fieret, in concione quadam, definito etiam annorum numero, prædixiſſe tum quidem non advertentibus, dicitur *pag. 9.* annum item mortis ſuæ, ex verbis quibusdam ominoſis, quæ *calendario ſuo* inſcripſit, præſciviſſe viſus fuit *pag. 76.* Deceſſit vero vir piiſſimus in Comitatus *Surrey* opido *Riegat* die 21 Martii, anno Chriſti 1655, ætatis 76; morientisque hoc ultimum ſuſpirium fuit: *o Domine, condona quæſo mihi, imprimis peccata omisſionis.* Creditus quidem fuit ex morbo ſciatico obiiſſe; ſed revera fuiſſe pleuritidem, poſt ex inſpectione cadaveris patuit: in quo præterea id ſpeciale obſervatum fuit, quod craſſa quædam membrana adipe obtecta, quamque pro continuato omento agnoſcit biographus noſter, viſa fuerit ſeſe extendere ſuper totum ſtomachum, ſuperius peritonæo annexa, paulo infra diaphragma: quam quidem membranam, haud parum ad facillimam, qua gaviſus eſt, *digeſtionem* contuliſſe creditum eſt. Id quoque de ſe perhibuiſſe dicitur, ſe nunquam ne in magna quidem commotione, ullam cordis palpitationem perſentiſcere potuiſſe. Sepultus fuit anno ſequenti in Weſtmonaſterienſi capella Henrici IV, juxta præceptorem quondam ſuum Jac. Fullertonum, factæque ipſi exequiæ ſplendidæ juſſu Cromwelli, gratiam vulgi hac quoq; ratione aſtute, non ſuis quippe, ſed aliorum impenſis captantis, tametſi familia, quo ſumtibus parceret, eum in loco obitus humatum minoribus ceremoniis maluiſſet.

luisset. Non nisi unicam reliquit prolem, filiam nempe, ex 40 annorum conjugio cum *Phœbe*, *Lucæ Challonerii* Th. D. filia susceptam, quæ *Timotheo Tyrrel*, Gubernatori *Caerdiffiæ* in Wallia nupta, adhuc in vivis esse fertur; ejus vero mater sesqui anno ante mariti Usserii obitum decessit. Hereditatem hujus haut admodum amplam fuisse, collectu facile est, cum ex fortunis, quibus olim potitus fuerat, nil fere ipsi temporibus afflictis mansisset reliquum, præter bibliothecam: quam 10000 prope voluminibus constantem, etsi care satis ab initio vendere filia potuisset; cum & Rex Daniæ, & Cardinalis Mazarinus eam ambirent; distrahi tamen vetuit absque suo consensu Cromvvellus; ex residuo forte odio, & ut ægre faceret defuncti posteris: unde tandem mediocri pretio emta est ab exercitu Hibernico pro collegio Dublinensi, ad æmulationem copiarum Elisabethæ, quæ & ipsæ anno 1603, fusis in Hibernia Hispanis, inter se collegerant 1800 libras, pro emendis libris ad instruendam melius bibliothecam Dublinensem, Bodlejanæ Oxoniensi coætaneam. Atque hæc quidem de vita Usserii *retulisse sufficiat; de cujus externa forma, præter imaginem æri incisam, id adhuc additur; fuisse mediocriter procerum*, fusco capillo, complexione sanguinea, vultu gravi ac expressu difficili: unde non nisi semel exacte depictus narratur, nempe a Dn. *Lilly*, qui post equitis dignitatem adeptus est.

De epistolis, quæ alteram Voluminis hujus partem faciunt, nunc dicendum restat, paucis tamen, ne in nimium excrescat relatio. Collectæ fuerunt trecentæ hæ, quæ exhibentur a Parrio editore, ex aliis compluribus lectu minus dignis: digestæque fere secundum temporum, quibus quælibet scripta, seriem, quandoque tamen per incuriam, non adeo exacte servatam: quibus superpondii loco adjiciuntur septendecim aliæ, nec ab Usserio, nec ad Usserium exaratæ, sed alios quosdam viros egregios attinentes, quæ inter reliquas defuncti schedas una repertæ fuerant. De epistolis vero hisce Latino partim, partim Anglico idiomate scriptis, vel ideo pauciora nobis verba facere licebit, quod maxima earum pars aut meram continet verborum civilitatem, aut novas gestorum particularium relationes, aut quæstiones, quæ dein resolutæ non apparent: etsi quæ forte sunt diligentius elaboratæ, aut de materiis eruditioribus tractantes, ita comparatæ sunt, ut earum tenor vix adeo arctis lineis, quales hoc nostrum institutum exposcit,

poſcit, includi valeant. Speciminis tamen loco paucarum ſaltem contenta indicabimus. In *Ep. 3. Guilh. Eyre* Uſſerio communicat ſciagraphiam operis cujusdam latioris, a ſe contra Joſephi Scaligeri opinionem, de punctis vocalibus Hebræorum eorumque antiquitate componendi: quod an poſtea perfecerit, non ſatis conſtat; certe materia hæc fuſius poſthæc a Buxtorfio, Capello aliisque tractata fuit. In *ep. 10. & ſeq. Sam. VVardus* varia eaque curioſa, primas Canonum collectiones concernentia annotat. *Ep. 22. 23.* quæ Uſſerium autorem habet, fuſius diſcutitur quæſtio de univerſalitate ſatisfactionis Chriſti, ac reſpondetur iis, qui eundem ob hac de re fotam opinionem, heterodoxias poſtulare fuerant annisi. *Ep. 49.* idem ex Walafrido Strabone aliisque probat, *antiquioribus Eccleſiæ Chriſtianæ temporibus, hodiernum morem templa præciſe orientem ſpectantia extruendi, non ita attentum fuiſſe*: quorſum dubio procul referendum fuit Pariſienſe templum S. Benedicti, cujus altare occidentem verſus ædificatum permanſit ad tempus usque Franciſci I, quo demum mutata ſtructura ſitus ejus correctus fuit; *unde hodienum vocatur S. Benoiſt le bien tourné*, uti narrat *Dn. le Maire* in Deſcriptione Lutetiæ. *Ep. 101. ſeq.* Radulphus *Skinner* prolixam facit recenſionem de ſcriptis Maimonidis, quæque imprimis erronea, aut etiam proficua & ad Scripturæ explicationem facientia inde annotari mereantur. *Ep.* 77. Thomas *James* annotat, in antiquiſſimis, quæ viderit, exemplaribus Juris Canonici nullum apparere veſtigium Donationis Conſtantini, *Paleas* quoque quæ ibi notantur, multum variare; dum ibi plures canones palearum nomine veniant, quæ in recentioribus exemplaribus ita non appellentur; & vice verſa. *Ep. 99.* ſcribit Uſſerius, ſe ex Meſopotamia nactum eſſe vetus manuſcriptum Syriacæ translationis Pentateuchi, ut & *illas* particulas novi teſtamenti, quæ in verſione iſta hactenus deſideratæ fuerint, *videlicet Hiſtoriam adulteræ*, II. Epiſtolam Petri, ut & Johannis Epiſtolam II, III, & apocalypſin. Quemadmodum etiam hinc inde Thomæ Davis epiſtolæ ex Aleppenſi civitate ad Uſſerium exaratæ exhibentur: cujus opera videlicet mediante transmitti ſibi curavit manuſcriptum Pentateuchi Samaritanum, quod primum fuit ex iis, quæ ad occidentaliores has oras unquam pervenerunt, quoque etiam commodato uſus eſt Waltonus in adornandis bibliis ſuis Polyglottis. *Ep. 105.* multis probatur, Iſraelitas non per transverſum maris rubri tran-

transiisse, ut quidem Geographorum plerique sibi persuaserint, sed ad ejusdem lateris littus oblique regressos fuisse. In *ep. 162.* disseritur de efficacia baptismi in infantibus, uti *ep. 205.* de sanctificatione sabbathi ejusque cum in primitiva Ecclesia, tum apud exteras gentes observatione. *Ep. 253.* agitur de ratione scribendi apud priscos Saxones, ac exhibentur alphabeti apud ipsos usitati literæ. *Ep. 267.* Usserius multis examinat opinionem Capelli ejusque Criticam Sacram, utpote arbiter a Capello electus inter ipsum et antagonistam ejus Bootium. Inter alia ibi inculpatur Capellus, quod accuratam illam Pentateuchi versionem a 70 interpretibus curante Ptolemæo Philadelpho concinnatam, quæ tamen (ut Usserius statuit) in famosæ illius bibliothecæ incendio una perierit, confundat cum laxiore illa totius veteris Testamenti translatione, quæ quidem vulgo eodem titulo superbiat, ast post quartum demum annum regni Ptolemæi Philometoris a Dositheo quodam Judæo confecta fuerit. *Ep. 285. seq.* Thom. Walley probare annititur, Adamum per plures dies & annos forte in Paradiso *commoratum, nec inde tam propere, ut quidem vulgo creditur, exactum fuisse. Plura hujusmodi allegare ad vitandam prolixi*tatem supersedemus. Quod reliquum est, appendix vitæ Usserii subnectitur, directa præcipue contra criminationes D. Petri *Heylin*, qui in Tractatu, cui nomen fecit: *Respondet Petrus*, Usserium incusaverat, ac si conformitatem doctrinæ ac disciplinæ ecclesiasticæ Anglicanæ scriptis suis violasset: quod tamen ab ipso neutiquam factum esse per singulos articulos controversos latius ostenditur. Concernunt vero hi 1. moralitatem sabbathi, 2. discrimen inter Episcopum & Presbyterum, 3. universalitatem redemtionis Christi, 4. modum præsentiæ corporis Christi in S. Cœna, 5. potestatem remittendi peccata ministris Ecclesiæ competentem, 6. descensum Christi ad inferos. Denique id quoque tacendum non est, subjici catalogum plenarium omnium Usserii scriptorum, tam impressorum, quam MStorum, extantium æque ac deperditorum: quemadmodum & in ipsa vitæ descriptione non omisit Parrius ad singulos annos commemorare, quando quodlibet præcipuorum ejus operum in lucem publicam prodierit, breviter enarrata cujusvis materia ac methodo: quorum tamen hic facere mentionem noluimus, partim quod eruditis jam tum satis nota existimamus, partim quod de Vita ac Epistolis, non de libris ac

peribus ejus differere nos jussit præsentis Voluminis rubrica ac præcipuus scopus, unde hac quidem vice præter necessitatem latius divagari noluimus. Nisi forte id unum moneri adhuc commode potest, *Usserii Annalium V. & N.Testamenti* editionem tertiam, ad Londinensem & Parisiensem collatam, Bremæ impensis H.Braueri superiori anno prodiisse.

THE VVORKS OF Dr. HAMMOND;

id est:

Henrici Hammondi Doctoris Theologi Opera.

Londini, impensis R.Royston & R.Davis 1684, in fol.

JAcobo Usserio *Hammondum* jungere æquum videtur, cum dogmatibus, eruditione, fide in Regem, ac quas ea de caussa subiit, persecutionibus, itemque, quod caput est, amicitia mutua *Usserio* conjunctissimus fuerit. Illius argumentum sunt epistolæ eorum amœbææ, quæ in *Usserianarum Volumine*, n. 241. 242. 243. 244. 245. 246. leguntur. Nec *optimam heic occasionem prætermittendam opinamur*, qua Clarissimo *Joanni Clerico* Amstelodamensium Professori, communi orbis literarii nomine in memoriam revocemus spem amplissimam, quam in *notis ad Davidis & Stephani Clericorum opuscula*, de Hammondi operibus Latine non sine augmento edendis, liberalissime fecit. Quamvis enim in *Bibliotheca Universali Historica* instruenda occupatus nunc esse feratur, nulli tamen ambigimus, quin aliquam subcisivarum horarum partem operi tantæ molis dudum sacram esse jusserit, nosque adeo & quotquot bonarum literarum amore ducuntur, voti nostri, quod in Actis anni 1685 p. 234. exposuimus, propediem compotes facere valeat.

Quæ vero impræsentiarum differere animus est, duorum generum sunt. Alia enim *Hammondi*, alia *Operum* ejus historiam illustrabunt. Illuc faciunt, quæ habentur in ejus *Vita* tomo I. Operum præfixa, authore *Johanne Fello, Oxoniensi*, dum in vivis erat, *Episcopo*, cujus Manibus dignissimum successorem *Samuelem Parkerum* merito gratulamur. Hinc ergo compertum habemus, natum esse Nostrum d. 26. Aug. a. 1605. *Certesiæ* Surriæ oppido, patre *Joanne Hammondo*, Henrici principis Jacobi R. filii archiatro. In schola *Ætonensi* Latinam Græcamque linguam perquam sibi familiarem reddidit, posuitque He-

brææ

bræ rudimenta; dignus eapropter habitus, qui decimo tertio ætatis anno in Academiam *Oxoniensem* profectus, mox inter Collegii Magdalenæi *Demisocios* (quos vocant,) anno autem 1612 inter *Socios* legeretur. Post, ubi supremum in Philosophia gradum conscendisset, Physicam publice prælegere, vicibusque binis *Langtonio* præsidi parentare jussus est. Ordinibus sacris anno 1629 initiatus, paulo post primam in theologia lauream obtinuit. Anno dehinc 1633 *Rector* Ecclesiæ *Penseburstianæ* constitutus, concionum frequentia, ardore precum, solicita sacramentorum dispensatione, eleemosynarum decimarumque erogatione, modestia item, eruditione vitæque sanctimonia omnibus placuit, cumprimis vero *Briano Waltono* Wintoniensi Episcopo, cujus etiam beneficio Archidiaconi *Cicestrensis* muneri præfectus est. Anno 1639 Theologiæ *Doctor* creatur.

Sed tota jamjam Anglia intestinis bellis tum temporis conflagrare cœperat. Jam Regi fidum rituumque antiquitus receptorum tenacem fuisse, criminis morte piandi nomine rebellibus censebatur. *Quia igitur fidei in Regem sibi conscius erat* Hammondus, *fuga ad lares D. Buckneri*, quo tutore olim gavisus fuerat, elabitur, die 25. Julii, a. 1643. Cum autem incertus percrebuisset rumor, Hammondum illic locorum ad capitis supplicium quæri, *Oxonium* petit. Hinc Londinum comitatur Ducem *Richmondanum* Comitemque *Southhamptoniensem*, Legatos Regios, qui de pace cum seditiosis transigere debebant. Illis tunc a concionibus privatis erat Noster. Mox *Uxbrigiæ*, cum aliis suarum partium theologis, *colloquio* interest cum Presbyterianis habito. Sortitus illic fuerat adversarium *Vinium* quendam, qui præter expectationem, argumentorum calumniarumque indigestam molem ex charta recitat. Hammondus nulla mora calamo excipit singula notisque auget, adeo ut cum ille legendi finem fecisset, solidam jamjam absolvisset responsionem; qua audita Vinius Deum sanctosque angelos testes vocavit, *etiamsi memoria nunc non suggereret, quod responderet, alio tamen tempore id sibi facillimum fore.* Meruit hoc ipso a Rege locum inter *Canonicos Collegii Ecclesiæ Christi*, ab Academia vero *Oratoris* titulum. Anno 1645 mense Martio inter *concionatores aulicos* regios cooptatur. Interea Scoti Anglis Regem vendunt. Rapitur is captivus in castellum *Holdenby.* Ægre tandem Hammondus cum aliis ad Regem admittitur. Nec illum deserit; cum *VVoburnam*,

Hamptoncourtium, denique in insulam *Wight* deducitur, locum non carcerem mutaturus. At anno 1647 circa natale Servatoris festum, totum Regis famulitium, cujus pars Hammondus erat, insula *Wight* excedere jubetur. Reversus *Oxonium*, Subdecani munere intrepide fungitur. Parlamenti decreto igitur exuitur officio ac libertate. Exegerat septimanas decem in carcere, cum *in Novum Testamentum annotationes* suas auspicaretur; venia vero a Parlamento obtenta *Claphamum* deportatur, ubi familiaritate *Philippi Warvvickii*, & vernacula Commentariorum suorum Latine primitus exaratorum versione, custodiæ molestias fefellit. Cum vero anno 1649 Carolum capite multassent parricidæ, nec patroni deessent tanto sceleri, *Aschamus* nempe & *Goodvvinus*, non potuit sibi temperare Hammondus, quin ab horum calumniis innocentissimum Regem vindicaret. Hoc tamen scriptum hodienum superstes esse, non putamus. Vertente dein tempore, pristinæ libertati restitutus *Westvvoodum* in Vigornia tendit, hospitem ibi nactus *Johannem Packingtonum*. Cumque paulo post *Carolus II*, jus suum in patrium regnum armis vindicaturus, *Vigorniæ metropolin* cognominem accessisset, vidit illum Hammondus, clementissime ab eo exceptus, literasque ab eo obtinuit, quibus Anglicanam religionem, cujus causa divus Parens martyrium subiisset, toto pectore se amplecti testabatur, dumque viveret, defensurum se spondebat. Inter hos civilium bellorum strepitus, qui Regi faventibus luctuosissimi fuerunt, maximam operum suorum partem Hammondus enixus est, quibus tum Scripturæ facem accendit, tum depravatos seculi mores emendare annisus est. Sed & contra secus sentientes pugnandum erat, quos inter familiam ducebant e Pontificiis *Nobilis* quidam, ejusque armiger *S. W.* e Presbyterianis *Cavvdry & Jeanes*, ex Independentibus denique & Anabaptistis *Ovvenus & Tombs*. Hi omnes longe minorem terrorem ipsi incusserunt, ac alia hostium classis, *podagra*, malum *colicum*, *spasmus*, &c, ex quo d. 25. Aprilis a. 1660 mortuus est, *renum calculus*. Impedivit hoc pacto mors, quo minus Diœcesi *Vigorniensi* præficeretur. Illius quippe curam a Rege Carolo II, cujus reditum anxie tunc præstolabantur subditi ad saniorem mentem redacti, sibi destinatam esse resciverat. Exuviæ ejus in Ecclesia Parochiali *Hamptonensi* die sequenti tumulatæ sunt. Atque hæc hactenus in prima & tertia sectione ab illustrissimo *Fello* dicta noveris. Sectione autem

autem media πρɛσωπογραφίαν Hammondi facunde persequitur, omnesque tum corporis tum animi dotes justo ordine enarrat. Videas heic illum in virtutes ejus evagari, singulasque exemplis aliquot memoria sane ac lectu dignissimis illustrare.

Matrimonium nunquam iniit, quod sobole non egeret, qui in tot tantisque ingenii *fœtibus* semper se fore superstitem haud vane sperare poterat. Horum nunc catalogum ac historiam texere operæ erit pretium. Sequemur autem ordinem servatum in ultima hac studio *Wilhelmi Fulmanni* curata editione, ubique annotaturi, quo tempore & loco quilibet illorum publicam lucem primitus aspexerit. Distinguuntur *Voluminibus quatuor.* Primum complectitur opera practica, *alterum* polemica, *tertium* & *quartum* exegetica. De singulis distinctius nunc agemus.

Volumine igitur PRIMO exhibentur (1) *Catechismus Practicus*, editus olim Oxonii anno circiter 1644. (2) *Apographum* Epistolarum aliquot amœbæarum *Autoris* Catechismi Practici & *Francisci Cheynelli* Oxon. 1647, in 4. (3) *Vindiciæ trium* locorum Catechismi practici, Lond. 1648, in 4. (4) *de Conscientia.* (5) *de Scandalo.* (6) de ἐθελοθρησκεία. Hanc opusculorum trigam edidit Oxonii 1644. in 4. (7) *de Superstitione*, Oxonii 1645. in 4 (8) *de Idololatria*, Oxonii 1646. in 4. (9) *de peccatis infirmitatis & pervicaciæ*, Oxonii 1645. in 4. (10) *de pœnitentia sera moribundi*, ibidem 1645. in 4. (11) *de correptione fraterna*, Londini 1647. in 4. (12) *de resistentia adversus magistratum legitimum sub religionis prætextu*, Oxonii 1644. in 4. (13) *Epistola ad Fairfaxium*, data 15. Jan. 1648, qua a supplicio Regis capitali ipsum ejusque Concilium bellicum dehortatur, impressa Londini 1649. in 4. (14) Ejusdem *Vindiciæ* Londini 1650. in 4. (15) *Conspectus* novi directorii, ac *Vindiciæ* veteris Liturgiæ, Oxonii 1645. in 4. (16) Considerationes *mutationis Regiminis ecclesiastici*, Oxonii 1644. in 4. (17) *de Potestate Clavium*, Londini 1647. in 4. (18) de *Religionis Christianæ cum sana ratione convenientia*, Londini 1650. in 12. (19) de *articulis fundamentalibus* Lond. 1654. in 12. (20) de *schismate*, Londini 1654. in 12. (21) *Parænesis ad filios Ecclesiæ Anglicanæ*, cum discursu *de Hæresi*, Londini 1656. in 12. (22) *Epistola* responsoria ad sex *quæstiones*, quæ agunt *de methodo decidendi controversias in Scriptura nondum clare diremptas, de matrimonio cum sorore uxoris, de polygamia & divortiis, de baptismo infantum, de impo-*

impositione manuum in ordinatione, denique *de celebratione Natalis Domini aliorumque festorum*, Londini 1653. in 12. (23) Discursus pacificus de *Gratia & decretis divinis*, Londini 1660. in 8. (24) de *pœnis infernalibus* Oxonii 1664. in 12. (25) *Precationes* duæ, Lond. 1660. in 8.

Volumen SECUNDUM, polemicum ac bipertitum est. *Parte priori* habentur scripta *Antipapistica*, quibus præmittuntur (1) *Vicecomitis Falklandii* discursus de *infallibilitate*, quam Ecclesia Romana habere se putat. (2) *Exceptiones* Pontificii cujusdam contra hunc Falklandii discursum, Oxonii 1646. in 4. (3) Alia *responsio* ad eundem discursum, cum Falklandii *replica*, Londini 165-- in 4. (4) Epistola *Gualteri Monzacutii* ad Patrem suum *H.E. de Manchester*, de causis conversionis suæ ad religionem Romano-Catholicam, una cum Responsione tum Patris tum Vicecomitis Falklandii. Londini 1641. in 4. Sequuntur *Henr. Hammondi* (1) *Replica* ad Nobilis Pontificii *B.P.* responsionem ad *Tractatum de Schismate*. Accessit relatio de Appendice quam *H.T.* suo *Controversiarum Manuali* annexuit, de responsione a *Dinotho* Abbate Bangoriensi data *Augustino* Monacho Gregorii Magni P.R. Legato, *se* nempe *cum cæteris Britannicis ecclesiis, parere Archiepiscopo Caerleonensi, non Romano Episcopo*, Lond. 1654. in 4. (2) *Dexteritas illius, qui tractatui de Schismate arma detrahere conatus est, sub examen revocata*, opposita cuidam *S.W.* autori *Schismatis armis exuti*, Lond. 1656. in 4. (3) *tertia defensio tractatus de Schismate, cui inseritur conspectus possessionis & traditionis oralis*, qua Papistæ gloriantur, juxta methodum *Whitii*, Londini 1659 in 4. (4) Αἰὲν ἀληθεύειν, sive brevis relatio de Pontificii hominis adversus tertiam defensionem objectionibus. Lond. 1660. in 4. *Altera parte* Voluminis secundi continentur ea, quæ sequuntur: (1) Dissertationum de Episcopatu *vindicatio* ab exceptionibus Ministrorum Londinensium, in libro, cui titulum fecere: *Jus divinum ministerii Evangelici*, Lond. 1654. in 4. (2) *Responsio* ad *Joannis Ovveni* animadversiones in Dissertationes de *Epistolis Ignatii*, quique iisdem nititur, *Episcopatu*. Lond. 1654. in 4. (3) Secunda *Apologia pro H. Grotio*, sive vindiciæ *digressionis* de eo, contentæ in responsione ad Oweni animadversiones, Londini 1655. in 4. (4) Ejusdem *continuatio*. Londini 1657. in 4. (5) *Pædobaptismus defensus* contra exceptiones *Tombii* in *Antipædobaptismo*. Londini 1655. in 4. (6) Relatio de *triplici Diatriba* authore *Cavvdrey*, de superstitione, ἐθελοθρησκεία & festo

festo natali Servatoris, Londini 1654. in 4. (7) Εκτενέστερον sive de *gradibus fervoris precum Christi*, conciliatis cum ipsius *gratiæ habitualis plenitudine*, contra authorem *Mixturæ Theologiæ Scholasticæ & Practicæ*. Londini 1656. in 4. (8) Ευσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν, sive *fundamenta uniformitatis*, juxta 1. Cor. XIV, 40. vindicata ab exceptionibus *Jeanii*. Londini 1657. in 4.

Volumen TERTIUM constituunt *paraphrasis & annotationes in universos N.T. libros*. Lond. 1659. fol.

Volumine denique QUARTO continentur (1) *Paraphrasis & Annot. in Psalmos*. Lond. 1659. fol. (2) *Commentarius in Proverbiorum Capita X. priora*, nunquam antea editus. (3) *XXXI Conciones*, quarum novem priores *obligationem Christiani ad pacem & charitatem* demonstrant, impressæ Londini 1649. in 4. Sequentes duæ aliquot *utiles regulas sacerdotibus æque ac populo observandas* exponunt, typis olim Londinensibus exscriptæ anno 1657. in 8. Reliquæ novendecim varii argumenti sunt, antehac editæ Londini 1664. in fol. Et hæc quidem Hammondi opera hactenus recensita Anglica lingua conscripta sunt omnia.

Illius igitur Linguæ ignari si specimen cupiant rerum ab Hammondo memoriæ proditarum, evolvant *Matthæi Poli Synopsin Criticorum*, Trajecti ad Rhenum anno superiori ex recensione Clarissimi Theologi *Joannis Leusdeni*, sumtibus *J. Ribbii*, *J. Van de Water*, & *Fr. Halmæ* recusam. Illic enim amplissima ex Commentariis in Psalmos & N.T. excerpta reperire licebit. Agmen claudit biga hæc operum Latinorum: (1) *Dissertationes IV. de juribus Episcopatus*, adversus Blondellum, Londini 1651. in 4. (2) *de Confirmatione*, *sive benedictione post Baptismum solenni per impositionem manuum Episcopi celebrata*, *commentarius*, Dallæo ac Maresio oppositus, editus quondam Londini 1661. in 8.

OROPHILE EN DESORDRE, OU L' ART convaincu d' imposture dans l' usage de la Seignée, h.e.

Orophilus confusus, sive Ars convicta imposturæ in usu venæsectionis.

Coloniæ, anno 1686. in 12.

Nihi

Nihil frequentius circa morborum curas in Gallia fieri, quam ut repetita sæpius venæsectione sanguis prodigatur, nemo facile ignorabit. Hujus autem perversi moris vanitatem perstricturus auctor præsentis scripti anonymus, ad genium fabulæ Romanensis voluit nonnihil commentari, forsan ut suavius alliceret Lectorem, ac interspersis subinde poematicis floribus delectaret. Existimat autem venam secandi consuetudinem ex illarum numero rerum esse, quarum error mater, fraus & impostura obstetrix, & præoccupata vulgi credulitas nutrix est. Nam primum ejus inventorem putat a diabolo esse edoctum hanc praxin, ne tamen id innotesceret, finxisse ab hippopotami exemplo, *certo tempore mare egressi, super calamos recens exsectos femora convolventis & crura, ut pedibus vulneratis cruor egestus sagina distentum faciat levem*, si licet uti verbis Ammiani ex L. 22, introductam istam sanguinis prodigalitatem. Nec facile magis brutum concipi consilium posse, quam demere sanguinem, spiritus, vires & vitam, ubi natura victrix debet evadere mali non nisi per vires, spiritus & vitam ipsam superandi. *Id quod fusius deducit probando* in sanguine vitam nidulari, omnesque actiones vitales ab eo dependere. Hinc de exemplis loquitur eorum, qui vel ex usu venæsectionis perierunt, vel vitam breviorem aut infelicem reddiderunt. Nam & cruribus vel brachiis mutilatos, marasmo confectos, visu privatos, in pallorem conjectos, ictero defædatos passim ait occurrere. Mox fermento & digestioni ventriculi nocere incisionem venæ, ac inde totius corporis œconomiæ vim inferri fusius declarare nititur. Sicut vero temeritatis arguit eos, qui phlebotomiam celebrari jubent: ita imprudentiæ notas non effugituros autumat, qui ipsi se subjiciunt. Enimvero abominaturum statim, qui consideret, hoc juvandi prætextu Galliarum *Reginæ vires* vitamque in vigore ætatis suæ ereptam: & numerum infantum, tanquam *innocentium victimarum*, esse innumerabilem, quos crudelitas matrum gravidarum per frequentes venæsectiones immolarit. Pergit deinde perstringere finem, quem perniciosæ, ut vocat, hujus praxeos sectatores proponunt, & operosa demonstratione evincere conatur, corruptionem in sanguine, quamdiu per vasa sua in circulum currit, plane impossibilem esse, nec illam ex varietate coloris aut consistentia emissi cruoris innotescere posse. Imo nec fermenta maligna sanguini illapsa sic corrigi, nec fermentationes fe-

briles

briles h.m. ſupprimi. Quid quod corruptio ſanguinis potius accerſatur per venæſectionem, quam avertatur. Et ſi illam concipere liquor vitalis queat, tamen vanitatem remedii in venæ aperturam poſiti, ex lege circulationis perpetuæ facile apparere. Ac fruſtra omnino delectum venarum ſecandarum, & huic vel illi viſceri aut parti reſpondentium inſtitui, quod plus noxæ, quam utilitatis, ceu prolixius monſtrare præſumit, inde inferatur. Abſurdum quoque eſſe, & in mortem proximi deſtinatum conſilium, educere 20 vel 30 partes puriſſimi optimique ſanguinis, ut una vel duæ partes aliquali corruptionis nota damnandæ eliminentur, miſtura boni malive ſatis cognita. Atque hoc idem fere eſſe, ac ſi quis 30 fidiſſimorum ſibi amicorum occidere haud vereatur, modo vel unicum inimicum inter illos latentem ſimul perimat. Quicquid etiam de revulſione, derivatione & plethora auctores ſpecioſo prætextu interſerant, aliquot rationibus deſtruere ſatagit, ut ubivis meram illuſionem & fraudem manifeſtam detegat. Galenum denique & Celſum meticuloſe admodum venæſectionem *præcepiſſe, ita ut doctiſſimus quidam Medicorum bene aſſeruerit, ſi quis Galeni juxta monita velit ſe gerere, rariſſime occurſuras* eſſe valetudines, quibus mederi per hoc remedii genus liceat. Hinc Cratonem, Cnœffelium, Brunonem, ac obiter quoque Helmontium allegat, ejusmodi ſanguinis effuſionem plane deteſtantes: Hippocratis vero aphor. 6. ſect. 1. male a quibusdam auctoribus in favorem venæſectionis detorqueri oſtendit. Tandem ut quis averſetur cum horrore iſtam medendi methodum, facile credit moveri poſſe, quod ipſius origo ſit monſtroſa, intentionem DEI lædat, leges naturæ aboleat, effectus horribiles producat, falſitatem indicationum prodat, vanitatem prætextuum aperiat, & illuſionem fundamenti fraudesque omnes patefaciat.

SPECIMINUM SINICORUM ANDREÆ MULLERI Greiffenhagii DECIMÆ DE DECIMIS, una cum Mantiſſis.
Anno 1685, fol.

PRidem eſt, quod Auctor tota Europa ob cognitionem *Sinicæ* litteraturæ celeberrimus varia ſcripta ſua ad nos miſit, quæ cum aliorum copia ſuperioribus annis recenſioni noſtræ ſubtraxiſſet, noviſſimũ eorum,

rum, cujus titulum adscripsimus, nobis in memoriam rediit hoc tempore, quo de salutifera Domini passione in Ecclesia agitur. Etenim Specimen illud Sinicum nihil aliud est, quam *Disquisitio de Eclipsi Passionali* in Sinicis etiam Annalibus descripta, quæ res non solum in admirationem Huetium aliosque eruditos rapuit, sed insignem quoque confirmationem Religionis Christianæ suppeditat, qua impulsus Müllerus Disquisitionem hanc instituit, præmisso textu Sinico, notis genuinis descripto, cum lectione Mandarinica, synonymis variarum linguarum, & versione Latina, quam in gratiam Lectorum subjungemus: *Anno septimo Imperatoris Quang-vu-ti, durante vere, Luna tertia, Sol sub Quei-hai densam patiebatur Eclipsin: cum hujusmodi Edictum Imperator universis populis promulgabat: Est hoc opus superioris Domini. Quare vocula & usitatus titulus noster* Xim *porro ne usurpetur a supplicibus, nec admittatur a scribis aut cancellariis.* Subjicit Mullerus *Notas ad versionem Latinam* lectu dignissimas. Hinc sequitur *Specimen Lexici Mandarinici*, per occasionem vocis *Xim*, quæ in textu palmaria est. In eo præsertim notatu digna sunt, quæ disserit Mullerus ex authentico Confutii textu circa Huetii observationem, ac si iste Philosophus Sinicus de Messia olim venturo obscuram quandam spem gesserit. Postea ipsa *de Eclipsi Passionali Disquisitio* inchoatur, in qua post descripta *testimonia veterum tam sacra, quam profana*, exhibetur summa omnis generis conjecturarum & relationum de anno, mense & die passionis Dominicæ, statimque demonstratur verum tempus, per hypothesin ad thesin deductam, sustinetque Mullerus, *Christum mortuum esse anno Æræ vulgatæ XXX.* Hæc excipit summa variarum opinionum de Eclipsi passionali, pariterque demonstratur vera sententia, per hypotheses ad theses deductas, qua contendit Mullerus, I. *veram fuisse Eclipsin*, contra Africanum, Origenem & Cedrenum, qui improbant, recte Eclipsin dici, quod de *caussa efficiente* concedit Mullerus, non *de effectu.* II. *esse eandem cum Phlegontea*, contra Vossium, Keplerum, Bodinum & Curtium, quia consonant anni; utrinque dicitur, Eclipsin factam esse hora sexta; utrinque dicitur, *ἐν πανσελήνῳ*, in plenilunio; utrinque mentio fit subsequuti terræ motus. III. *esse eandem cum Quang-vu-tiana, in Sinis observata*, contra Yam-quam-sien, Sinam, Christiani nominis hostem acerrimum, qui inficiabatur in libro anno 1666 edito, ullam in Sinarum Commentariis memo-

memoriam hujus Eclipseos inveniri. Sed repererunt eam in annalibus Sinicis Hadr. Greslonius, & Joh. Dominicus Gabiani, quorum verba describit Mullerus, additque eundem locum se invenisse in istis Annalibus anno 1683 Berolinum ex India translatis, & jussu Serenissimæ Electricis in Germanicam linguam vertisse, & nihil non congessisse, quod ad historiæ hujus illustrationem faciat. Quare desiderium integri operis in eruditis concitavit, cujus sciagraphiam & titulum eidem Dissertationi intexuit. Proposuit ibidem quinta editione *Clavem Sinicam*, toto jam orbe celebratam, qua statuto aliquo præmio patefacere vult *Arcanum illud* impossibilibus a plurimis adnumeratum, *quo Sinicorum characterum lectio facile, & facilius, quam ullius alius scripturæ, expediri, totaque legendi ratio exactissime cognosci potest*, ut scribit num. 10. Imo plura pollicetur num. 14. *Nihil autem est, quod amplius promittam, nisi quod soluto sub cautione præmii dimidio (alioqui, ne in sinistras manus post fata deveniat, nihil de struenda Clave laborans) Deo dante, intra semestre, aut citius Clavem concinnaturus, posteaque quemcunque, etiam mulierculas & pueros, intra paucos dies docturus sim, ut nihil non integrorum contextuum ex quibuslibet libris aliisque congrue scriptis chartis, non Sinice quidem, sed Latine vel Germanice, vel Anglice, vel Gallice, vel Belgice, vel alias legant.* Subdit denique *Catalogum* tam *librorum Sinicorum Bibliothecæ Electoralis Brandenburgicæ*, CCC circiter tomorum, quam *Sinicorum, aliorumque rariorum, maxime manuscriptorum*, in privata sua Bibliotheca exstantium, nec non *Indicem Opusculorum* suorum tam editorum, quam editioni paratorum.

Hæc sunt, quæ isto Mulleri Specimine continentur. Misit autem ad nos, ut diximus, alia etiam scripta sua, quæ breviter indicabimus, quum maximam partem longe ante initium Actorum nostrorum prodierint. Etenim Berolini anno 1673 excusæ sunt *Symbolæ Syriacæ*, duabus partibus constantes, quarum prior exhibet *Epistolas duas Syriacas amœbaas*, unam *Mosis Mardeni, Sacerdotis Syri*; alteram *Andreæ Masii, ICti & Consiliarii olim Cliviaci, cum versione & notis:* posterior *Dissertationes duas de rebus itidem Syriacis*, alteram *de Mose Mardeno*, alteram *de Syriacis librorum sacrorum versionibus.* Sequuta est anno 1674 *Monumenti Sinici* (de quo Kircherus aliique Pontificii mirum in modum gloriati sunt) *Historia, Textus, Illustratio per Commentarios, &*

Examinis Initium. Præterea emisit in lucem *Abdallæ, Persæ, Historiam Sinensem*, Persice & Latine, cum notis marginalibus & appendice duplicis itineris, quorum alterum Legatus Russicus, alterum Zacharias Wagnerus Dresdensis, cum in alias orbis partes, tum præcipue in Sinam confecerunt. Deinde *Commentationem Alphabeticam de Sinarum magnæque Tatariæ rebus*, multis notatu dignis observationibus refertam, *de Abdalla* pag. 1. *de Annalibus Sinensium* p. 4. 5 de *annis* eorum, sive Chronologia p. 5. 6. 7. ubi hæc habet inter alia: *porro stupendus ille annorum numerus, quem Sinæ comminiscuntur, non tam Chronologice, quam Rhetorice intelligendus est, arbitror. Consueverunt enim nihil non myriadibus deputare, quæ magnifice extollere amant.* Porro *de Chimia Sinensium* p. 10. *de Confutio* pag. 11. 12. 13. 14. 15. *de Creatione & Antiquitate mundi* ex Sinensium sententia p. 15. 16. 17. *de Horda* p. 28. 29. quam vocem Mogolicam, & castra regia proprie significare statuit. de *Medicina Sinensium* p. 40. 41. de *Serpentibus* p. 51. qui nobis detestabile, Sinis *auspicatum* animal: ubi simul addit, serpentem ex abysso fumarii, cujus Ferd. Mendez Pintus in suo itinerario multoties meminit, *non esse figmentum Pinti*, ut nonnullis visum est. *Pleni enim*, ait, *hujusmodi draconum & serpentum sunt libri Sinensium, Brachmanum, aliorumque. Fabulæ absque omni dubio ex Historia primi serpentis confictæ videntur.* Denique *de Tataris* p. 55. 56. 57. 58. 59 60 & 61. *de Ue-Kiao*, secta Sinensi, quæ Xacam sequitur, & in Sinam intravit anno Christi 66, Evangelium in India superiore spargente Bartholomæo Apostolo &c. Protulit hinc Mullerus *Basilicon Sinense*, quo primorum hominum, Regum & Imperatorum Sinensium seriem, nomina, cognomina, ætatem, res quasdam gestas, aliaque, ab exordio ad nostra usque tempora comprehendit, & cum annis ante & post Christum natum componere studuit Berlini anno 1679: *Mappam Geographicam*, e mappa amplissima, quam ipsi Sinæ ediderunt, in angustiorem formam traductam, & Latinis litteris expositam: *Nomenclatorem Geographicum* Imperii Sinarum Alphabeticum; *Epistolas de invento Sinico amœbæas* Inven. .is & Kircheri, Adami Adamandi & aliorum: *Orationem Dominicam* tam Sinice seorsim, quam conjunctim centum fere versionum: *Hebdomadem Observationum Sinicarum:* denique *Specimen Analyticæ Litterariæ*, quo in Responso ad Ludolfi epistolam ostendit, partem Orationis Dominicæ in Copticam linguam versæ Æthiopico charactere expressam esse;

esse; imo affirmat, quamlibet ignotam linguam cognoscere sese & interpretari posse.

Hæc sunt præcipua, quæ lingua Latina edidit celeberrimus autor, qua cum alia, tum Germanice etiam nonnulla publicavit, inter quæ præsertim ad res Sinicas spectant, quæ Grebnizio opposuit, nec non Catalogus Annalium Sinicorum eorundemque argumenta, quæ anno 1683 Berolini partim in quarto, partim in folio impressa sunt. Quod superest optamus, ut clarissimo viro liceat propediem feliciter in publicum proferre, quæ domi suæ parata partim, partim affecta habet, majus præcipue opus *de Eclipsi Trinuna*; *Examen Monumenti Sinici*; *Commentarium de Pentateucho Ebraico anno Christi 334 scripto*, & similia, quæ rei sacræ & litterariæ magno commodo esse possunt.

D. PETRI STOCKMANS OPERA OMNIA, nunc primum in unum corpus collecta.

Bruxellis, typis Jodoci de Grieck, 1686, in 4.

SI sola nobis novitatis ratio habenda foret, quæ quidem in hoc scribendi genere maxime legentium animos demulcet, facile commemorandis his clarissimi Stockmanni operibus supersedere in totum possemus, utpote quæ antea separatim prodierant, & nunc uno volumine exhibentur. Ast in defectu tamen scriptorum juridicorum recentium, quorum quidem pauca ad nos proximis mensibus pervenerunt, non ingratum fore jurisprudentiæ cultoribus existimavimus, si quam paucissimis argumentum atque scopum operum Stockmannianorum indicaverimus. Prior itaque pars complectitur Decisiones Brabantinas, ut inscribuntur: quibus id potissimum intendit autor, ut eam juris partem, quæ receptis jurisprudentum sententiis absolvitur, in Brabantiæ regionibus vigentem elucidaret. Tametsi vero ipse agnoscat, se hac in re jamjam alios prævios habuisse, puta *Joh. Deckherum*, *Franciscum* item & *Henricum Kinschotios* aliosve; nihilominus se hoc præ illis præcipui habere contendit, quod istis quidem nec jus suffragii in auditoriis causarum fuerit, nec aditus ad intima patuerit consilia: cum e diverso sibi per 20 annorum spatium in Dicasteriis sedere, ac fundamenta decisionum velut coram intueri atque imbi-

bere contigerit. Expromunt vero hæ decisiones partim receptas per totam Brabantiam consuetudines, v.g. quod ibi filii familias testamenta condere valeant de iis etiam, in quibus patri ususfructus & administratio competebat; quod inter spurios eorumque matrem nulla admittatur succesio, sed fiscus utrobique præferatur; quod bonorum possessioni, *Unde vir & uxor*, locus non sit, verum deficientibus omnibus etiam cognatis non conjux, sed fiscus succedat; quod legitimatis per rescriptum Principis nullum jus sit ad succesionem ab intestato; quod donatio quingentos licet solidos excedens insinuatione non indigeat; quod sponsionibus super incertis eventis initis nullæ tribuantur vires; quod jura testamentorum & codicillorum in totum adæquata sint, nec plures ad utrorumque validitatem quam duo testes cum notario requirantur, ne quidem in cæci ultima voluntate: ob eandem tamen testium paucitatem judicatum fuit, legatum ibi locorum peti non posse, quod uni e testibus illis in testamento relictum esset. Partim vero etiam Decisiones hæ concernunt particularia quorundam locorum ejus ditionis statuta, iisque tanquam fundamentis innituntur: exempli causa, quod Antvverpiæ locus non sit Senatus Consulto Vellejano; quod apud Bruxellenses optio competat viduis, an pacta nuptialia servare malint, an vero his posthabitis ea capere, quæ alias ex statuto iis deberentur; item quod ejusdem civitatis consuetudo omnimodam patri æqualitatem injungat, servandam in testamento inter liberos, in tantum, ut & fidei commissum uni filiorum injunctum pro invalido habeatur, nec illud per taciturnitatem filii suam portionem acceptantis convalidetur. Verumenimvero his aliisque hujusmodi compluribus, hic alias prolixius commemorandis, ob rationem supradictam merito abstinemus. Alteram Stockmanni operum partem absolvit tractatus de Jure Devolutionis, apud plures quidem gentes quadantenus obtinente, Brabantiæ tamen incolis maxime recepto ac quasi proprio: quod nil aliud est, quo paucis nos in re non ignota expediamus, quam vinculum quoddam, quod dissoluto per mortem matrimonio consuetudo injicit bonis immobilibus conjugis *superstitis*, ne ea ullo modo alienet, sed integra conservet ejusdem matrimonii liberis, ut in ea succedere possint, si parenti huic superfuerint vel ipsi, vel qui ex iis nati fuerint, exclusis liberis secundi vel ulterioris thori. Naturam itaque hujus juris e fundamentis explicat autor,

spe-

ſpecialia permulta ad perfectam ejus cognitionem facientia tradens, ac dubia complura deſuper orta removens. In ſpecie cum huic capiti haud poſtrema Regis Galliæ in Brabantiam prætenſio innitatur, occupatus eſt in demonſtrando, quam infirmo pede Gallorum petitio nitatur; quamvis inſimul proteſtetur, ſe publicorum iſtorum negotiorum minus gnarum, nec ulla publica inſtructum autoritate hæc de privato ſaltem Devolutionis jure commentari. Cæterum cum Tractatum hunc anonymus quidam autor, natione Gallus ut videtur, impugnaſſet, quo hujus argumentis obviaret, ſecundam ejus partem ſcribere permotus fuit, cui denique & tertiam, cum ſecundam quoque idem anonymus ſubruere adgreſſus eſſet, ſuperaddere pro ulteriore ſua defenſione neceſſum habuit Autor.

DETERMINATIO FR. IOANNIS PARISIENSIS Prædicatoris, de modo Exiſtendi Corpus Chriſti in Sacramento Altaris, alio, quam ſit ille, quam tenet Eccleſia: nunc primum edita.

Londini apud J. Cailloüe. 1686, in 8.

DOctor ille Scholaſticus ante trecentos circiter annos vixit, cum aliis ſcriptis, tum hac præſertim Determinatione, ut vocat, famoſus. Quam qui in Anglia edidit, exulem ſe in iſtas oras delatum (forſan ex Gallia) innuit in dedicatoria ad Archiepiſcopum Cantuarienſem epiſtola, cui has litteras nominis ſui indices ſubſcripſit: *P. A. E. A. P.* Idem vir doctus & reformatæ religioni addictus, tractatui Ioannis præfixit *Præfationem Hiſtoricam de dogmate Transſubſtantiationis*, qua id veteri Eccleſiæ fuiſſe incognitum, & cum primum in lucem emerſit, pro dogmate, quod ad Chriſtianam fidem pertineret, habitum non fuiſſe oſtendit. Prius ex Chryſoſtomo, Theodoreto & Gelaſio confirmat. Poſterius ſuperiori ſeculo omnes, qui ſupra vulgus ſapuerunt, faſſos eſſe monet, ac nuper illuſtrem Pontificium e Gallia agnoviſſe, cujus de Transſubſtantiatione ſcriptum Gallicum, quo ſtatuat, id dogma pro articulo fidei obtrudi non poſſe Proteſtantibus, propediem ipſius juſſu ſe editurum pollicetur anonymus, addens, illi ſe debere copiam *Determinationis Ioannis Pariſienſis*, quam nunc emiſit, eique illuſtrandæ dictam præfationem adjunxit, in qua tria præſtare voluit.

I. Non

I. Non favisse Transsubstantiationi, seu quæ a Nicolao secundo, seu quæ a Gregorio VII super eodem argumento definita sunt, ac Berengario tanquam de fide præscripta. Quam in rem utramque formulam exhibet, & Gregorium VII de Transsubstantiatione fluctuasse, ex ejusdem Commentario in Matthæum MSto probat. Paulo post Rupertum Tuitiensem *impanationem* vel invenisse, vel repertam ab aliis propugnasse statuit, & contra Gerberonium sustinet. Addit, hoc ipso ævo non multis annis post Rupertum acriter impugnatam fuisse Nicolai definitionem, & varias de transsubstantiatione sententias viguisse, idque ostendit ex Abbaudo, Gualtero, Petro Lombardo, Petro Pictaviensi, aliis. II. Innocentium tertium in Concilio Lateranensi primum & solum Transsubstantiationem sub anathematis pœna in dissentientes definire molitum esse, neque tantam tamen obtinuisse auctoritatem, ut omnes sine dubitatione subscriberent, sed varias potius sententias agitarent atque foverent. Quod cum ex aliis plurimis Scholæ Doctoribus, tum ex Joannis præsertim Parisiensis Determinatione commonstrat. *Hunc magni nominis fuisse ait, qui inprimis in controversia inter Philippum Pulchrum & Bonifacium VIII delectus videatur,* ut jura Regia adversus Pontificis Romani ausus defenderet. Eundem Magistros Parisienses æquos suæ Determinationis judices antea expertum, paulo post iniquos passum fuisse, quippe a quibus Thomistarum opera, lectione, id est, professione publica, & prædicandi jure illi interdictum fuerit. Verum Joannem non cessisse adversariis, curiamque Romanam appellasse, sed post suum eo accessum morte obiisse. Putat quoque, Thomistas in comitiis illis Parisiensibus superasse, allata auctoritate Innocentii Tertii in Lateranensi Concilio, quod tamen a plerisque Pontificiis pro generali habitum non esse demonstrat, nec a *Gallis* pro tali agnosci posse, ob doctrinam de jure deponendorum Regum ab Innocentio *in isto Concilio* definitam, sed a clero Gallicano in suo cœtu generali anno 1682, tanquam errorem Regio Statui plane exitialem rejectam. Monet denique, illustrem Anglum Pontificium, Prestonum, sub Widringtoni titulo, in libro adversus Lessium, quem *discussionem discussionis* inscripsit, hujus Concilii Lateranensis discussisse auctoritatem, & nullam fuisse apud ipsos Pontificios, demonstrasse. III. A Joannis Parisiensis tempore super eo dogmate non convenisse scholæ Pontificiæ Magistros. Quod plurimorum nominibus

bus scriptisque allegatis comprobat, Lectoremque remittit ad Considerationes Guil. Forbesii de dogmate Transsubstantiationis, in quibus superioris seculi virorum inter Pontificios illustrium sententias super ea Innocentii definitione laudet; quos sequuti sint Petrus de Marca, Joannes Barnes Benedictinus, & alii.

Finita præfatione exhibet *Willelmi Malmesburiensis* Præfationem & epilogos librorum Amalarii de divinis officiis, quæ supra promiserat pag. 24. Dehinc sequitur tandem ipsa *Determinatio Joannis Parisiensis*, qui statim initio profitetur, se existentiam veram & realem corporis Christi in Sacramento Altaris defendere, sed non audet dicere, quod opinio de permanentia accidentium sine subjecto sub fide cadat. Quare aliter salvari posse arbitratur realem existentiam, cedere tamen paratus, si ostendatur dictus modus determinatus esse per sacrum canonem, aut per ecclesiam, aut per generale concilium, aut per Papam. Posthæc prolixe exponit ac defendere satagit suam sententiam, quam hoc modo declarat: *sicut igitur Christus vere moriebatur per communicationem idiomatum, per humanitatem assumtam, sic corpus Christi pars manducatur & atteritur per communicationem idiomatum per assumtam paneitatem, mediante ipso.* Existimat porro, antiquos modernosque doctores idem statuisse, & ex his nominat Guidonem de Cluvigny, qui determinarit in quodlibeto, corpus Christi esse in altari per assumtionem; & similiter panem esse corpus Christi per idiomatum communicationem, & dixerit, se si Papa esset, illam sententiam confirmaturum. Subjicitur denique epicrisis Collegii Magistrorum in Theologia Parisiensium, qui utrumque istum modum ponendi Corpus Christi esse in Altari, tenent pro opinione probabili; quia vero nullus determinatus sit per Ecclesiam, idcirco nullum cadere sub fide pronunciant, anathemati subjicientes, quicunque determinate adsereret, alterum præcise cadere sub fide. De quibus omnibus Lectores pro sua prudentia facile judicabunt. Nec quisquam erit, qui non videat, Johannem nostrum Parisiensem eo vixisse & scripsisse tempore, quo regnavit in scholis styli barbaries.

S. CLEMENTIS EPISTOLÆ DUÆ AD CORINthios. Recensuit & notarum spicilegium adjecit Paulus Colomesius, bibliothecæ Lambethanæ Curator. Accedit Thomæ Brunonis Canonici Windesoriensis Dissertatio de Therapeutis Philonis. His subnexæ sunt epistolæ aliquot singulares, vel nunc primum editæ, vel non ita facile obviæ.

Londini, impensis Jacobi Adamson 1687, in 8.

CLementis Romani ad Corinthios epistolæ, quanto reliquis sub ejus nomine vulgatis sinceriores sunt, & a primæva simplicitate minus alienæ, tanto plus operæ iisdem edendis, in alias linguas transferendis & illustrandis impenderunt Viri antiquitatis ecclesiasticæ studiosi. Laudati hoc nomine in Colomesii præfatiuncula *Patritius Junius*, qui insigne hoc ætatis apostolicæ monumentum ex vetustissimo codice, quem manu Theclæ nobilis fœminæ Ægyptiæ circa concilii Niceni I. tempora exaratum, Cyrillus Lucaris ex Alexandrino Constantinopolitanus Patriarcha, per Thomam Rovvæum ex oriente reducem, Carolo I Angliæ Regi dono miserat, anno 1633 primus e tenebris produxit; *W. Burtonus*, qui anno 1647 Anglice vertit & uberioribus notis exornavit; *Joachimus Johannes Maderus*, qui anno 1654 Junianam editionem Helmstadiensibus typis exprimi curavit, & nova præfatione addita, genuinum esse hunc Clementis fœtum, contra quendam nostratium Theologorum demonstravit; *Johannes Baptista Cotelerius*, qui anno 1671 inter opera S. Patrum Apostolis coævorum, universa Clementis Romani opera, adjectis doctissimis notis evulgavit; *Johannes Fell*, Oxoniensium nuper antistes, qui anno 1677 utramque Clementis ad Corinthios epistolam, minori quidem forma, sed notis non minus doctis conspicuam repræsentavit, & *Ezechiel Spanhemius*, qui priorem Clementis epistolam ad Corinthios jam olim in Gallicam linguam transtulit, sed publici juris hactenus nondum fecit. De se ipso horum exemplum imitatus *clarissimus Colomesius* nihil addit, sed quid in nova hac editione præstiterit, lectoris judicio relinquit.

Præmissa est de Clementis & ejus epistolarum tempore *Godofredi Vendelini* divinatio, quam etiam *Labbeus* T. I, concil. utrique Clementis

mentis ad Corinthios epistolæ adjunxit. Sequuntur ipsæ Clementis epistolæ breviusculis notis illustratæ, prior cum versione *Patritii Junii*, posterior cum versione *Vendelini*, cui & aliud Clementis fragmentum ex Damasceni parallelis *Cotelerio* interprete subjunctum legitur.

Accedit ad has Clementis epistolas, *Thomæ Brunonis* de Therapeutis Philonis adversus *Henricum Valesium* dissertatio, quam in Vossiana bibliotheca servatam hactenus & inde acceptam, Colomesius luce publica dignam censuit. Existimat autem Bruno, Therapeutas illos Philonis, Essenorum sectæ quondam addictos, postea Marci Evangelistæ, cui Alexandrina ecclesia origines suas debet, ministerio ad Christianam fidem transiisse, quod Eusebii & Hieronymi autoritate probat, duos obesse sibi scrupulos asserens, quo minus in aliorum sententiam concedat. Unus eorum est, cur locus, ubi Therapeutas suos Philo versatos fuisse tradit, loco, quem ab Ascetis Christianis frequentatum Palladius in historia Lausiaca memorat, adeo sit similis, ut lac lacti, ovum ovo non possit esse magis; cum tamen Judæos viribus potiores, a Christianis sedibus suis expulsos fuisse, minime probabile videatur: alter vero, cum tres insignes Judæorum sectæ fuerint, Pharisæi, Sadducæi & Esseni, & per omnes mundi plagas tot Pharisæi & Sadducæi reperiantur, qui fiat, ut statim a tempore Philonis ad hunc usque diem Essenorum secta prorsus evanuerit? Quos scrupulos nulla ratione commodius eximi sibi posse contendit, quam si Essenos a Marco ad fidem Christianam allectos statuat. Cum vero *Henricus Valesius*, in suis ad Eusebium notis, Therapeutas a Philone descriptos, neque Essenos, neque Christianos fuisse censeat, ejus argumenta pro utraque assertionis parte allata ordine recenset, & ad singula respondet. Corollarii loco juramentum illud Essenorum explicat, quo se juxta Josephum obstrinxerunt, se præcepta religionis nemini aliter, quam ipsi acceperint, esseondituros, a latrociniis abstenturos, nec non sectæ suæ libros & angelorum nomina observaturos esse. Existimat autem, eos per Sacramentum Dominici Corporis ac Sanguinis jurasse, quod ab initio nascentis ecclesiæ pro juramento fidelitatis habitum fuerit. Porro Essenos, cum se ad custodiendos sectæ suæ libros obligarunt, ad Eleazari, Aristobuli aliorumque veterum Judæorum scripta, allegoricam legis expositionem continentia, digitum intendisse censet, ad quæ Christum etiam respexisse suspicatur, cum Joh. V, 39. Judæis Scripturæ scrutinium commendat,

 quasi

quasi de Christo ex Scripturæ cortice parum cognoscere potuissent, nisi ad allegoricos sectæ suæ libros recurrissent. Per nomina autem angelorum, verba nunciorum Dei seu ministrorum conciones publicas intelligit, cum τὰ ὀνόματα apud Philonem, Eusebium & Porphyrium haud raro idem significent ac τὰ ῥήματα, & angelos pro quibusvis nunciis usurpari constet.

Claudunt hoc volumen rariores aliquot clarorum virorum epistolæ, partim nondum hactenus vulgatæ, partim accuratius editæ, aut rarius obviæ, quarum argumenta brevissime referemus. I. Eubulus Cordatus, seu qui sub hoc nomine latet *Ulricus Huttenus*, *Montesium* post Alexandrum VI & Julium II, quorum pessimos mores notat, sub Leone X meliora sperare jubet. II. *Johannes Calvinus Lælium Socinum* a portentosis speculationibus gravissima objurgatione dehortatur. III. *Hugo Grotius* a *Johanne Crellio* laudatus paria rependit, de nonnullis utriusque scriptis differens. IV. *Justus Lipsius Franciscum Villerium* ad Romanam, a qua desciverat, ecclesiam reducere conatur. V. *H. Grotius* ad *Vossium* de Salmasio scribit. VI. *Jac. Sadoletus* suam erga *Sturmium*, *Melanchthonem* & *Bucerum* benevolentiam testatur. VII. *Hier. Groslotius Jacobo Lectio Josephi Scaligeri* Scazontem in urbem Romam legendum probandumque mittit. VIII. *Jacobus Bongarsius* scrupulum ex infelicibus Protestantium armis conceptum, in sinum *Joachimi Camerarii* effundit. IX. Card. *Richelius Barlæi* panegyricum remuneratur. X. M. *Hospitalis* falsos de se rumores, qui ad *Pii IV* aures pertigerant, dispellit. XI. *Cœlius Calcagninus*, in litteris ad *Jac. Zieglerum*, viros quibuscum Romæ familiariter versatus est, imprimis *Hieronymum Aleandrum*, *Ægidium Cardinalem*, *Fabium Ravennatem*, *Raphaelem Urbinatem*, & *Paulum Jovium* commendat. XII. *Johannes Bona* mittit *Lucæ Acherio* Capitulare Aytonis, ut spicilegio suo, quod a Summo Pontifice laudatum refert, inserat. XIII. *Andreas Masius Georgium Cassandrum*, cujus nomen in expurgatorium indicem relatum fuerat, Erasmi societate solatur. XIV. *Cornelius van Drebbel* phænomena quædam optica recenset. XV. *Petrus Molinæus Lancellotto Andrewes*, quid de episcopali ordine sentiat, exponit. XVI. *Lancellottus* respondet. XVII. *Robertus Scheilderus* Seb. *Tegnagelio Freheri* & *Casauboni* mortem nunciat, & leoni mortuo insultat. XVIII. *Andreas Schottus Casaubonum* a Calvini doctrina & scriptis polemicis avocare conatur.

conatur. XIX. *Beza* Cod. MSC. quatuor Evangelist. & Act. Academiæ Cantabrigiensi donat, ejusque avulgaribus codicibus discrepantiam observat. XX. *Samuel Petitus Samueli Sorberio* nepoti suum de episcopalis hierarchiæ antiquitate judicium aperit. XXI. *Jacobus Sirmondus* ad *Seb. Tegnagelium* scribens, de nonnullis Petavii, & Ducæi, & sui ipsius lucubrationibus agit. XXII. *Claudius Sarravius* data ad *Jac. Usserium* epistola, Græcam Bibliorum editionem a *Frontone Ducæo* susceptam, a Romanis impeditam & suppressam memorat. XXIII. *Christophorus Carleilus Castalionis* biblia commendat. XXIV. *Cornelius Valerius Mureto* discipulum suum *Lipsium* commendat. XXV. *Ger. Joh. Vossius* studium antiquitatis, & *Forbesii*, ad quem scribit, institutiones historico-theologicas commendat. XXVI. *Johannes Boisius* se ab *Henrico Savilio* Chrysostomum edituro in societatem laboris vocatum gaudet, & ecclesiæ ministros ad Chrysostomi lectionem invitat. XXVII. *Petrus Carolinus Andreæ Dudicii* favorem captat, & an ab orthodoxa de Deo doctrina defecerit, explorat. XXIIX. *Petrus Molinæus*, in literis ad *Montacutium*, *Casaubonum* arguit, quod ad papismum inclinet, ejusque apostasia metuenda sit, nisi in Anglia servetur. XXIX. *Joh. Bapt. Folengius* laudes, ob commentarium in Psalmos ab amicis in se congestas, modesta sui extenuatione declinat. XXX. *Joh. Slechta Costelecius* sectam Pyghardorum repræsentat. XXXI. *Erasmus* ad hanc epistolam respondet, & quid in hac hæresi culpandum, tolerandum probandumve censeat, exponit. XXXII. *Arias Montanus Philippum* II Hispaniæ Regem de cavendis Jesuitis monet. XXXIII. *Hoperus* ex carcere *Johannem Calvinum* de morte Eduardi VI, & deplorato Angliæ statu certiorem facit. XXXIV. *Richardus Coxus Georgium Cassandrum* per literas consulit, an imagines Christi crucifixi in templis erigere liceat. XXXV. *Johannes Juellus Josiæ Simlero* pro icone Petri Martyris, & libello de ejus vita & obitu, alioque contra Stancarum edito gratias agit. XXXVI. *Thomas Cranmerus Vadiani* sententiam de Eucharistia sex libris defensam, sibi non probari candide fatetur. Addit tamen *Colomesius*, ipsum postea a *Ridlejo* persuasum sententiam mutasse. XXXVII. XXXVIII. & XXXIX. felix reformationis in Anglia progressus breviter narratur. XL. *Johannes Hokerus* idoli Cantiani imposturas patefactas, idemque a populo frustillatim comminutum memorat. XLI. *Philippus Melanchthon Gulielmo Bellajo Langæo* articulos quosdam fidei mittit, concordiæ tractandæ

 causa

causa a se compositos. XLII. *Josephus Hallus M. Antonium de Dominis* a consilio Romam redeundi graviter & prolixe dehortatur. XLIII. *Edmundus Grindallus Zanchii* constantiam in tuenda sententia laudat, & quis rerum in Anglia status, refert. XLIV. *Andreas Dudithius Quirini Reuteri* discessum votis prosequitur. XLV. *Melanchthon* ad *Camerarium* de reformatione Hermanni Coloniensis Episcopi scribit. XLVI. *Cyrillus Lucaris Metrophanem Critopulum*, Theologiæ discendæ causa in Angliam missum, Cantuariensi episcopo commendat. XLVII. Respondet episcopus, & hunc ex Græcorum seminario surculum Oxoniensi academiæ insertum memorat. XLVIII. *Cyrillus Lucaris* in literis ad eundem episcopum *Georgium*, Jacobi Regis mortem dolet, & successori Carolo felix imperium precatur. XLIX. *Friderici* IV Electoris Palatini confessio fidei Rudolpho II. Imperatori exhibita. L. *Jacobus Bongarsius*, quid de *Bodino* ejusque libris de republica cognoverit, *Rittershusio* communicat. LI. *Anniani Celedensis* præfatio in *Chrysostomi* homilias de Pauli laudibus, auctior & emendatior, quam in editione operum Chrysostomi a *Ducæo* curata legitur. LII. *Beatus Rhenanus* de dissensionibus in ecclesia & pacis impedimentis queritur. Subjungitur *Casauboni* judicium de ritibus ecclesiæ Anglicanæ, e manuscriptis ejusdem ephemeridibus depromptum. LIII. *Muretus* ad *M. Ant. Ciofanum* scribit, cur cum *Nathane Chytræo* aliisque peregrinis, a Romana religione alienis, nihil commercii habere velit, & *Manutium* Romam invitat. LIV. *Johannis Quistorpii* ad *Bernardum Taddelium* de Hugonis Grotii obitu relatio. LV. *Ludovicus Crocius Gerhardum Johannem Vossium* hortatur, ut edat historiam ecclesiasticam de mysterio SS. Trinitatis, cujus spes a *Wolzogenio* sibi facta fuerat.

LE VRAY SYSTEME DE L' EGLISE, &c. Par le Sieur Jurieu Docteur & Professeur en Theologie. i. e.

Petri Jurieu, Theologiæ Doctoris & Professoris verum Systema de Ecclesia & Analysi fidei.

Dordraci apud viduam Caspari & Theodorum Goris 1686, in 8.

De

DE *Autore* multis scriptis *clarissimo*, quorum non pauca in Acta nostra retulimus, præfari superfluum foret. Apparet etiam ex titulo libri, contra quos potissimum (quanquam & aliis passim respondeatur) opus hoc compositum sit; *Nicolium* nempe & *Ferrandum*. Id vero lectione, si quid judicamus, dignissimum tantaque argumentorum & rerum notabilium copia refertum, ut difficile fuerit, compendium ejus exhibituros prolixitatem vitare. Factum inde, ut reliquis in mensem proximũ dilatis, nunc primi solum libri contenta exponamus.

Quam in principio libri de *Præjudiciis contra Papismum* Autor proposuerat, *Ideam de Ecclesia*, a nobis in Actis a. 1685, pag. 527. breviter relatam, prolixius *libro hujus operis primo*, per XXVI capita probationibus firmandam, & ab objectionibus liberandam sumsit. Insistit ante omnia comparationi inter hominem, qui ex corpore & animo constat, & inter Ecclesiam, cujus anima fides est & charitas, corpus professio fidei & externa charitatis praxis, quæque & vere fideles & hypocritas continet; & occurrit difficultatibus, quæ opponi possent. *Cap. II.* excludit ab Ecclesiæ idea triumphantem, respondetque ad loca Scripturæ, quibus ea pro parte Ecclesiæ haberi videtur; excludit etiam electos nondum natos, & rejicit divisionem Ecclesiæ in visibilem & invisibilem velut duas, nisi quatenus invisibilitas ad animam ecclesiæ, i. e. veram fidem & charitatem internam, visibilitas vero ad professionem Christianismi externam, i. e. ad corpus ejusdem Ecclesiæ referatur. Hinc *cap. III* dogma Romanum, quod hypocritæ & mali vera ecclesiæ membra sint, vehementer improbat, & qualis disputatio *inter Arnaldum* & *Malletum*, ejusdem licet religionis doctores versetur, ostendit; item quomodo *Augustini* sententia a *Scholasticis* discrepet, cum ille veros fideles pro parte essentiali Ecclesiæ habeat, Scholastici solum pro integrante. Absurditatem postea cap. IV demonstrat, cum ex Augustini dictis, qui hypocritas pro veris Ecclesiæ membris non habet, concludere velint, concilia non errare, etsi fieri possit, ut non nisi hypocritæ in illis sedeant. Cap. V. diversum respectum, quo quis membrum Ecclesiæ dici possit, pluribus explicat, veramque rationem, de qua jam *cap. I.* aliquid dixerat, affert, per quam fiat, ut hypocritæ muneribus ecclesiasticis in docendo & sacramenta conferendo fungi possint; quia nempe salubris doctrinæ & sacramentorum fructus ex Dei operatione dependet, cui hypocritæ externam tantum

tantum actionem commodant, atque ideo instrumenti solum locum obtinent: ad infallibilitatem vero requiritur speciale Spiritus S. regimen, quod malis non contingit. Secundum systema suum (*cap. VI.*) docet, in illis Ecclesiæ universalis cœtibus particularibus, qui totam veritatem revelatam retinent, neque dogmata aut cultus, qui fundamentum tollunt, adjecerunt, salvari homines, *per doctrinam quemadmodum proponitur*: in illis, qui fundamentales articulos retinuerunt, adjecerunt autem falsos, salvari *conservando ea, quæ revelationi conformia sunt, rejectis, aut non explicite & pertinaciter admissis, quæ ultra fundamentũ adjecta sunt:* In illis deniq;, in quibus non sunt errores, qui fundamentũ auferant, licet id debilitent, *ita salvari, qui erroribus adhærent, quemadmodũ salvantur, qui peccata, quæ venialia vocantur, committunt, neq; tamen eorum veniam aperte petunt, quia ea ignota habent.* Errores enim non fundamentales in peccatorum venialium & ignoratorum numero esse; interim remissionem peccatorum in genere peti, eamque ex magna Dei misericordia obtineri. Ex hac Ecclesiæ idea fieri, ut baptismus in cœtibus corruptis administratus, ab Ecclesia puriori non rejiciatur nec repetatur. *Cap. VII.* ex historia Ecclesiæ deducitur, baptismum hæreticorum primum rejici, & separari cœtus ob hæresin cœpisse in Asia, ob monstrosas priorum seculorum hæreses a *Simone Mago* propagatas, quæ nil nisi nomen Christianismi retinuerint & *Mahometismo* fuerint deteriores: transiisse eundum morem in *Africam*, præsertim *Cypriani* tempore. *Stephanum* vero Papam a Cypriano dissentientem, distinctam de unitate Ecclesiæ notitiam non habuisse in eo, quod omnium hæreticorum, etiam in fundamento errantium, baptismnm admitti voluerit, ideoque recte ei quoad tales, v. g. *Gnosticos* & *Marcionitas*, a Cypriano responsum, & *Nicææ* in concilio legitime distinctum fuisse inter hæreticos; retento quorundam, rejecto aliorum baptismo, illorum nempe qui divinitatem Christi sive SS. Trinitatem negabant, etsi formulam baptismi eandem, quam orthodoxi adhiberent. Notat quandam Augustini circa factum istud difficultatem, sed *cap. VIII.* strictiꝰ ejus sententiam de unitate Ecclesiæ & de hæresibus examinat, & licet eum sui seculi maximum Theologum esse agnoscat, non satis tamen in hoc puncto sibi constitisse existimat, ita ut *Donatistæ* de hæreticorum baptismo rectius senserint; aliquando tamen eum ad justam Ecclesiæ ideam rediisse: magis

vero

vero *Hieronymi* opinionem cum idea ista convenisse putat, *cap. IX.* Format itaque statum quæstionis (*cap. X.*) hoc modo, quod ipse Ecclesiam catholicam & universalem in omnes sectas extendi statuat, inque iis omnibus, quæ fundamentum religionis Christianæ non sustulerunt, vera reperiri ecclesiæ membra putet, etiamsi unitæ externis vinculis non sint, aut mutuo etiam sese excommunicent; adversarii vero asserant, Ecclesiam ad unam solum societatem restrictam esse, sub externo capite aliisque ritibus. Hanc autem sententiam crudelissimam & absurdissimam, pureque *Donatisticam* esse contendit, sive Romanæ, sive Græcæ, sive alii cuicunque Ecclesiæ applicetur; neque fieri posse credit, ut illi aliquis serio adstipuletur, sed astu diaboli paradoxon hoc foveri, ut simpliciores repagulo illo in cœtibus retineat, a quibus absque hoc separare se non difficulter possent.

Magnam inde argumentorum aciem pro tutanda sua & destruenda adversariorum sententia educit, quorum *primum* est ab Ecclesiæ dilatatione per orbem terrarum, cujus divinæ promissionis implementũ demonstrari nequeat, *stante restrictione ad societatem quandam externo vinculo unitam, & exclusis separatis seu schismaticis cœtibus*; ubi iterum in Augustini traditis quædam notat, sed majores adversariorum errores producit, qui dilatationem illam Romanæ Ecclesiæ applicant, ita ut & cum *Donatistis* consentiant. Taxat speciatim, quod sufficere putent, si quosdam suæ religionis sparsim in variis provinciis habeant, Pontifici adhærentes: item quod semper in frequentiori Ecclesia sanam doctrinam quærendam esse existiment, cum id repugnet vaticiniis sacris de ultimis N. T. & Antichristi temporibus, in quibus dilatatio quidem per totum orbem locum habebit, sed major nihilominus multitudo & potentia apud eos futura indicatur, qui Antichristo adhærent. *Secundum* argumentum *cap. XI.* sumitur a prædicta mixtura bonorum & malorum, sive tritici & zizaniorum, inter quæ hæreses referre non dubitat, cum non magis obstent universitati Ecclesiæ morum, quam doctrinæ defectus: monstrat etiam quam iniquum sit, quod Romani nulla distinctione, ob leves non minus & paucos, quam graves aut multos errores, totos cœtus condemnent. Notat veteres *Eutychianorum & Nestorianorum* hæreses, hodie non nisi verbales esse. Allegat *Historiam Jobii de Abyssinis*, & *Historiam Criticam de Ecclesiis Orientis*, quæ sub nomine *Monii* prodiit, in Acta nostra a. 1684. p. 490. relata. Sed

pro *Jobio* fortasse V. C. *Jobi Ludolfi* historiam Abyssinam nominare voluit. Adducit pro sententia sua locum Pauli I. Cor. III. 11. 12. ex quo cum aliis argumentatur, per *ligna*, *fœnum*, *stipulam* intelligi debere errores, & quidem non leves, ob quos tamen usque ad diem Domini separatio non sit facienda. *Tertio* (*cap. XII*) ex conservatione verbi divini & sacramentorum in cœtibus schismaticis concludit, electos in illis esse, cum verbum Dei sine omni efficacia nunquam sit, & non nisi per accidens reprobis prædicetur: concedit tamen horum damnationem non Deo, sed cordis eorũ duritiei imputari debere. Excludit ab hoc asserto *Socinianos*, tum ob fundamenti defectum, tum quod ob paucitatem computari pro cœtu aut corpore ecclesiastico non debeant. *Quartum* argumentum *cap.* XIV. *sumitur a regno Israelitico, in quo, licet schismatico, Deus* tamẽ electos & sanctos, & prophetas habuerit. Rejicit exceptionem, quod tales schismati non adhæserint: adhæsisse enim, dum Hierosolymas ad festa solennia non venirent. *Cap. XV. quintam* rationem facit, quod conversi ex Judæis tempore primitivæ Ecclesiæ schismatici manserint, & cum conversis ex gentibus communionem non habuerint. Notat hic, Zelatores illos legis Mosaicæ *Ebionitas*, i. e. pauperes, teste *Origene lib. 2. contra Celsum*, & Nazaræos vocari, non ab Ebione, qui nunquam fuerit. Errores autem eorum non fuisse de divinitate Christi, sed quod circumcisionem & adorationem in templo Hierosolymitano retinere voluerint; capitaliter utique, sed non contra fundamentum errantes, quia de Christo omnia crediderint, quæ credere debuerint; ideoque ab Ecclesia non fuisse rejectos, ut constare putat ex *Act.* XXI, 20. 21. etiamsi post decretum illud *Act.* XV. in obstinatione sua persisterent. *Cap.* XVI. progreditur ad argumenta ex adversariorum sententia petita, & ita *septimum* sumit ab æstimatione, quam Græci, utut schismatici, & irreconciliabiliter ab Ecclesia Romana dissidentes, apud eam retinuerunt, eamque probat ex scriptis *Goari Dominicani* in *Euchologia sive Rituali Græcorum*, & *Leonis Allatii*; sed removet quas inserunt exceptiunculas. *Octavum* argumentum adducit, quod concedant Romani, in aliis cœtibus, v. g. Arianis, vera Sacramenta fuisse, quæ gratiam contulerint, & quod hac ratione etiam electi in illis fuerint, non infantes modo, sed et adulti. *Nonum*, ab eorum jactatione, de consensu schismaticorum *orientalium*, in *articulo transsubstantiationis*, qui absurde allegaretur, si alias extra suam Ecclesias omnes damnent.

Cap

Cap. XVII. *decimo* loco habet, quod Romano-Catholici hæreticos *Christianorum* nomine, imo *fratrum*, licet errantium appellent, & *undecimo* quod statuant, (hodierni saltem) salutem *tempore Antipaparum*, qui tamen excommunicationibus sese invicem proscindebant, in utroque cœtu obtineri potuisse, & respondet adversarii exceptioni, eamque niti monet opinione *Gallicana* de potestate concilii supra papam, qua admissa hypothesin de unione Ecclesiæ sub pontifice convelli ostendit.

Sic adsertis, quæ proposuerat, objectiones adversariorum examinat a *cap.* XVIII. ad finem libri, quæ, ne abutamur lectorum patientia, quam fieri potest brevissime indicabimus. Respondet d. c. XVIII. ad autoritatem Augustini & veterum, cui veritatem ipsam ex Scriptura sine ambagibus petendam præfert. Ecclesiam, extra quam non est salus, illam esse asserit, quæ internis vinculis, non quæ externis unita est. C. XIX. removet consecutionem, ac si stante idea Ecclesiæ universalis, liceat cum omnibus sectis communicare, aut in corruptiori persistere, neglecta puriori. *Socinianismus* non magis, ac *Mahometismus*, Christianorum nomen mereri dicitur, licet & hic pro secta ex Christianismo orta habendus sit. *Arianismus* negatur corpus Ecclesiæ constituisse, quia in Episcopis & doctioribus plerumque hæserit, populo æquivocationes eorum non capiente. Distinguitur inter eos qui fundamentum tollunt, & qui præter fundamentum dogmata adstruunt, quod plurimos cœtus in orbe, sed maxime Romanos facere notat. *Cap.* XX. ostendit, qui fiat, ut in sectis errantibus aliqui, veluti per exceptionem, salventur (exclusis iterum *Socinianis*:) interim regulam stabilit, quod separatio a cognitis erroribus sub pœna damnationis fieri debeat, & quod damnentur, qui scientes ex puriori in corruptiorem sectam transeunt. C. XXI. deducitur, quod necessaria fuerit separatio a Pontificia doctrina, tempore *reformationis*. Explicatur, quomodo inter *Lutheranos* & *Reformatos* communio locũ habeat, sine professione opinionum, quas alterutra pars pro erroneis habet, quas tamen negat fundamentales esse. C. XXII. plura affert contra indifferentem communionem inter sectas, & adversus tolerantiam a fanaticis prætensam: negat tamen sectas jam stabilitas vi extirpari, aut ferro & igne stabilimentum earum impediri debere. C. XXIII. examinat, quatenus error tolerari possit; excludit autem erro-

rem juris. C. XXIV. idem facit circa conscientiam errantem, & adimit prætextus persecutoribus, & iis, qui contra fundamentum errant; tractat etiam de fide hæreticis vel dissentientibus servanda. C. XXV. visibilitas Ecclesiæ asseritur, quoad externos quosdam characteres, prædicationem nempe verbi Dei, & rejiciuntur alii characteres, qui tantum conveniunt Ecclesiis particularibus. Defenduntur ista c. XXVI. adversus *Episcopi Meldensis* objectiones, & notatur vocem *Ecclesiæ* in Scripturis semper de visibili accipiendam esse, neque aliam in symbolo Apostolico per *catholicam* intelligi. C. XXVII. perpetuitatem Ecclesiæ adstruit, neque cessare illius existentiam, etsi non semper omnes articulos profiteatur. Negat itaque unquam sublatam aut invisibilem factam esse, ita ut ne sub *Manasse* quidem cessaverit, sed superfuerint qui juxta verbum DEI publice Deum coluerint; mansisse itaque, & visibilem quidem, etiam in persecutionibus & inter hæreses. Respondet ad quæstionem, ubi Ecclesia fuerit ante Lutherum? Fuisse nempe in cœtibus, qui ante illum erant; non sequi tamen hinc, semper puram fuisse; ita & ministerium legitimum semper mansisse, licet erroribus docendis occupatum quandoque fuerit.

JUGEMENT SUR LES METHODES rigides & relaxées d'expliquer la Providence & la Grace &c. i.e.

Judicium de methodo, & rigida, & laxiori, in explicanda Gratia & Providentia Dei, ad inveniendum medium reconciliationis inter Protestantes Augustanæ Confessionis & Reformatos.

Roterodami, apud Abrah. Acher, 1686, in 12.

AUtorem scripti, & stylus & alia manifestant; neque invito illo, nomen *D. Jurieu* proditum esse existimamus in *Excerptis Roterodamensibus*, *mensis Augusti anni proxime præteriti*. Pro majoris operis præfatione libellum hunc compositum esse, in aversa tituli pagina notatur. Præparari autem illud dicitur adversus novas quasdam opiniones Pelagianismo affines, *modernorum* quorundam, qui Autori quidem non nominantur, in excerptis vero modo dictis a *Pajonio* (qui Ecclesiastes

ſiaſtes Reformatorum Aurelianenſium fuit) *Pajoniſtæ* vocantur. Pro fundamento ſubſternitur, *eſſe Deum*, *eſſe providentiam*: & *Deum eſſe ens infinite perfectum*, idque dicitur nec a *Spinoſiſtis* negari, licet ita inſaniant, ut ex mundo Deum faciant, cui tamen nec intelligentiam, nec libertatem agendi, niſi quatenus hæc bona in homine, ſed imperfecte deprehenduntur, tribuere poſſint. Sic *Sect. I.* breviter rejecto *Spinoſiſmo*, *Sect. II. Socinianiſmum* etiam ex hoc ipſo theoremate, veluti aliud agens, proculcat. Inde *Sect. III.* propius accedit ad propoſitum, & a perfectione Entis divini excludit *velleitatem*, & quicquid intra votum conſiſtit, & ſic non niſi perfectam & determinatam voluntatem, & perfectam omnium futurorum & diſpoſitionem & prævidentiam ei aſſignat, ſicut & omnipotentiam, & quod omnes creaturæ totaliter a Deo dependeant, ut adeo omnes non niſi per Deum ſubſiſtant & agant. Hunc conceptum Entis perfectiſſimi, ex rationis lumine deductum, Scripturæ teſtimoniis firmare inſtituit, quæ univerſa & ſingula, etiam mala, a Deo non prævideri ſolum aut permitti, ſed (dura alicubi phraſi) etiam effici dicat. At ideam hanc magnis difficultatibus laborare non diffitetur *Sect. IV*, quia ſtante illa penetrari nequeat, cur Deus tam bonus, ſapiens & potens, lapſum hominis non impediverit; cur pœnitentiam prædicari faciat, neque tamen vires ad eam omnibus concedat, & alia ejusmodi plura. Inde factum ait, ut ſententia Auguſtini tanta incurrerit odia, quaſi Deum cauſam peccati, imo crudelem & injuſtum ſiſtat, qui peccatoribus æternas pœnas irroget, ob actiones, quas ipſe Deus ab æterno ſciverit, decreverit & efficaciter operatus ſit. Hinc tot methodos indagari cœpiſſe, per quas ſanctitas & juſtitia Dei in tuto poneretur. Ipſe itaque Autor nihil magis optare ſe dicit, quam ut id fieri poſſit; duas tamen conditiones ſtipulatus (1.) *ut ſalva maneat idea de Ente infinite perfecto*, quam propoſuit. (2.) *ut omnes omnino difficultates tollantur*, nulla plane reſidua. Hoc niſi præſtetur, ſatius eſſe, ſe in ſententia veteri, quam Auguſtino tribuit, immotum relinqui. Jam *Sect. V. Socinianorum* methodum, qui prædeſtinationem negant, & homini integram libertatem tribuunt, examinat & deſtruit: in *Scoti* etiam & qui eum ſequuntur *Scholaſticorum* opinione, de *decretis Dei conditionatis*, & *concurſu indifferenti ad actiones humanas*, perfectioni Divinæ ideæ repugnantia oſtendere nititur, nec non in modernorum Scholaſticorum invento de *ſcientia media*; quia ut in fine ſectionis hujus loqui-

tur, *Deus nihil prævideat ut futurum, quodque fieri debeat, nisi prius decreverit, quid secuturum sit.* *Sect. VI.* pergit ad examen sententiæ de voluntate Dei generali, qua velle dicitur, ut omnes homines salventur, omnibusque remedia salutis porrigit. Sed nec hanc sententiam scrupulis putat carere, quia in hominis potestate esse dicitur, an media illa apprehendat nec ne, qua ratione Dei potestas imminuatur. Quærit porro, si voluntas illa Dei salvandi omnes homines seria est, cur non sit efficax? quid impedire possit omnipotentiam DEI? Rejicit responsum *Malebranchii*, qui dicit, Deum leges simplices sapientiæ suæ conformes semel statuisse, per quas fieri nequeat, ut omnes salventur. Restare enim ait objectionem, cur tales leges fecerit, & cur eas non mutet. *Sect. VII. Remonstrantium* seu *Arminianorum* systema examinat, sed per id sapientiæ Dei detrahi docet, & Pelagii dogma foveri. *Modernos* deinde quosdam non magis scopum tetigisse putat, qui statuunt, Deum agere impressione primordiali, sive generali impulsu creaturas movere, veluti si quis rotam in declivia impellat, quæ per se postmodum volvitur. Contra hos tractatum, de quo dictum est, præparare se refert. Sententiam inde *Cameronis* ventilat *Sect. VIII*, quam convenire dicit in fundamento, ratione decreti electionis & reprobationis, ut & ratione gratiæ efficacis, cum doctrina *Augustini*, & hactenus ab *Arminianismo* discrepare. Notat *Dordracenam* Synodum favere *Infralapsariis.* Interim methodum *gratiæ universalis*, licet medium quoddam inter Semipelagianismum & sententiam Augustini tenere velit, incommodis laborare, atque in ideam Dei, & speciatim in sapientiam ejus impingere. Fatetur quidem suæ etiam, quam Augustino tribuit, objici posse, quasi DEO tyrannidem & injustitiam tribuere videatur: negat tamen consequentiam, quanquam agnoscat, se non ita se expedire ab illa difficultate posse, ut vellet; iterumque testatur, se multum alicui debiturum esse, qui eximere ipsi scrupulum possit. Transit inde, ut probet, nulla ex aliis methodis conciliari posse odium, quo Deus prosequi peccatum dicitur cum ejus œconomia in negotio salutis. Redit *Sect. IX.* ad Cameronis sententiam, quam Prosperi fuisse notat, qua efficere voluit, ut Deum omni culpa vacet, quia omnibus offert Christum; manere tamen existimat nodum, cur non omnibus nationibus prædicari Deus fecerit Christum, vel cur fidem, sub cujus conditione salutē decreverit, per gratiam efficacem non omnibus sed electis solum conferat. Parum vero accurate

judicare

judicare ait, ex Theologis Augustanæ Confessionis illos, qui putant magnam esse inter Augustini & Cameronis sententiam differentiam, cum tamen hic absolutum decretum non minus atque ille asserat. Effundit hic querelas de iisdem Theologis A.C. quod in doctrinam de gratia particulari tantopere invehantur, eamque controversiam majoris faciant, quam omnes alias. Speciatim dolet, a D.S. *Sculteto* Particularismum abominabile monstrum vocari, & indignum quem boni viri doceant, in *Dedicat. & Præfat. Antididagmatis*, Bossueto Episcopo Meldensi oppositi, & Hamburgi anno 1684 editi. *Sect*. X. causas allegare incipit, cur A. C. Theologi aversionem a doctrina Gratiæ particularis moderari debeant. (1.) quia terribile & temerarium sit, Augustinum & tot alios, tum eos qui ex plerisque Europæ provinciis Dordraci convenerunt, pro viris bonis non habere. (2) quia experientia declaret, salutem particulariter contingere, indeque sensus dictorum Scripturæ, quæ universalem gratiam asserat, ipso facto explicetur. (3) considerari debere, quod controversiæ inter *Gallos Reformatos* ratione particularitatis & *universalitatis, deferbuerint*, & *quod inter eos nihilominus conveniat (ut de Cameronis discipulis affirmavit)* de decreto electionis & reprobationis absoluto. Laudat dein eundem *Scultetum* ab æquitate & mansuetudine, qua in allegato libro cap. 38. p. 652. n. 1065. pro *modico fermento* habuerit opinionem de decreto absoluto. Rogat igitur & illum, & moderatos omnes, ut mitius de *particularismo*, qui absoluto decreto innititur, sentiant, nec opinionem illam *pro monstro horrendo* & *abominabili* habeant. Notat etiam, *Arnaldum & Jansenistas* non ob dogma de gratia particulari (ut Scultetus d.l. n. 1064. scripserit) sed ob alios articulos, quos plerosque *Reformati* cum *Lutheranis* communes habent, tam vehementer debacchari. Quod si ex consequentiis abominabilibus, quas adversarii invitis & reclamantibus Protestantibus elicere solent, dogmata ipsa dici debeant abominabilia, pro talibus habitum iri doctrinas de *justitia imputata, & de certitudine salutis*, ex quibus quid deducant Pontificii, satis appareat. *Sect. XI*. multus est, ut ostendat Aug. Conf. Theologos non tollere difficultates ex doctrina de prædestinatione, dum non negent, ut ex *Gerhardo* adducit, Deum decrevisse ab æterno, se permissurum aut non impediturum esse lapsum hominis, & concedant, quod peccatum sit ex necessitate, non quidem *consequentis*, sed *consequentiæ*. Sic enim manere omnes illas

illas angustias cogitationum, cur Deus, cum facilime posset, non impediverit peccatum. Monet deinde, nullum systema magis culpam peccati Deo tribuere, quam *Malebranchii*, cujus verba quædam ex Moral. part. I. cap. 2. n. 7. vehementer improbat. Ita fieri putat *Sect. XII.* ut Libertini & Athei ex nullo systemate, quod prævidentiam Dei admittit, convinci possint, Deum non esse causam peccati: neque id *Novatores* hodiernos, de quibus supra dixit, præstituros, nisi cum Socinianis statuant, Deum primum illum impulsum suum absque prævidentia futuri dedisse; imo nec ipsos Socinianos, etsi præscientiam negent, cum sapientiam tamen & potentiam Deo tribuant, causam peccati ab eo removere posse. Concludit itaque, inter hypothesin *Augustini*, præscientiam & *prædestinationem asserentis*, & *Epicuri* aut *Aristotelis*, illam vel negantis, vel supra sphæram Lunarem restringentis, non dari opinionem, quæ providentiam Deo tribuat, quin hanc difficultatem secum vehat, de causa peccati in Deum recidente; ita ut una licet obstructa rima, alia subinde aperiatur. Tutissimum itaque esse asserit *Sect. XIII.* in idea de infinita perfectione Dei persistere, eamque ita concipere, ut peccatum etiam permitti ab eo, & pœna peccantium debuerit, si ad gloriam ejus aliquid conferret. Apparere autem id fieri: nisi enim peccatum permisisset, nec justitiæ, nec misericordiæ Dei; nec præmiis, nec pœnis; nec paradiso, nec inferno locum futurum fuisse. Differentiam opinionum, & inde natas rixas, solum ab idearum humanarum ordine & compositione gigni. Ideam providentiæ Dei in sua semper persistere perfectione; in ea non esse ordinem decretorum, sed actum simplicem, de quo omnes, (dissentientes licet in cæteris) consentiant. Ideoque minime decere, aut operæ pretium esse, de quæstione circa causam peccati tantas turbas excitare, cum nulla methodus excogitari possit, quæ illam difficultatem liquido dissolvat. Interim *Sect. XIV.* demonstrare nititur, doctrinam de decreto absoluto & gratia efficaci, religionem non extinguere, sed promovere, & imputationem, ac si fatali necessitate introducta, omnibus peccatis licentia daretur, omneque meritum tolleretur, ipso facto refelli: religiosissimos enim & devotissimos esse, qui cum Augustino sentiant; itaque nullum vere pium, licet verbis aliud dicere videatur, in animo Pelagianum esse: doctiorum illam hæresin, & theoreticam esse, non populi practicam. Deducit uberius, ut humilitas & agnitio sui ex sententia

tia Augustini nascatur; contra per methodum oppositam, preces & gratiarum actiones minui, & si gratia generalis & prima sufficiat, religionem in ludibrium & mimum verti, neque quicquam superesse, quam exhortationem ad excitandas & impendendas proprias vires. Conciliari itaque posse statuit *Sect. XV* Aug. Conf. & Reformatos coetus & doctores, eo modo quo jam in precum formulis consentiant, in quibus ex utraque parte peccatorum fiat confessio, petatur remissio & ad observanda mandata Dei auxilium gratiæ, denique sequatur gratiarum actio. Enarrat postea, in quibus dogmatibus conveniant & convenire debeant, quæ etsi paulo prolixiora sunt, & optandum foret, ut tractatus hic Latine scriptus esset, quo versionum in his materiis difficultas vitaretur, integra quoad sensum adscribemus. Convenimus (1) scribit, Deum esse summum bonum, peccatum esse summum malum. Sequitur itaque, Deo peccatum summe exosum esse. (2) Stante hoc odio, & quia peccatum per se nihil sive privatio est, Deus non potest esse ejus autor. (3) Peccatum absque voluntate & permissione Dei in mundum non venit: *sed (4) in prævidentiam & providentiam* ejus intravit, *quando gloriam suam manifestare, & omnes virtutes suas* exercere *voluit*, hocque fortuito non est *factum*. (5) Negari nequit Deum, qui ab æterno decrevit peccata permittere, etiam in tempore ea permittere. (6.) Deus tamen nec fecit peccatum, nec potest facere, quia id naturæ ejus repugnat: verum (7) homo id facit, & quidem libere: (8) neque tamen absque Deo illud facit, id est absque providentia Dei; hæc enim in actiones hominis extenditur, & Deus quæ ad motum & actiones creaturarum requiruntur, suppeditat; *in ipso enim vivimus, movemur & sumus.* (9) Quicquid tamen præstet Deus, duæ res certissimæ sunt, prima quod libertas hominis integra manet, secunda quod ad male merendum ipse homo sufficiens sibi causa est, talisque ob quam puniendus venit, & quidem æterna poena. Fieri autem hoc juste non posset, nisi ipse peccatorum suorum causa esset: nec Deus manifestaret justitiam in puniendis peccatoribus, sed solum supremam potestatem de creaturis pro libitu statuendi. (10) Profitendum est, omnia bona nostra Deo deberi. (11) Non minus asseverandum, ab ipso dari & *velle & perficere*; ita enim Scriptura expresse loquitur. (12) Agnoscendum est, Deum singulariori modo in bonas actiones nostras, quam in malas influere: *efficit* enim & juvat, ut bene agamus, non vero juvat in pecca-

tis,

tis, qua talibus. (13) Agnoſcendum itidem eſt, Deum omnes eventus ab æterno prævidiſſe, & iis prævisis voluiſſe ab æterno noſtram ſalutem & bona opera, quæ ad eam ducunt. (14.) Confitendum eſt, præparaſſe eum in tempore, gratuito modo, omnia media, quæ nos ad finem, id eſt vitam æternam ducunt: inter illa principale eſſe mortem Jeſu Chriſti, quæ poſſibilem facit ſalutem omnibus credentibus. Aſſerendum etiam (15) quod Deus per Spiritum ſuum nos ad vitam æternam ducat, & ad finem hunc obtinendum nos adjuvet. (16) Item quod absque illo impoſſibile ſit donum perſeverantiæ habere, & obſtacula finem impedientia ſuperare. Neminem inter Chriſtianos putat hæc negare, niſi *Pelagianos, Socinianos*, eorumque fautores, inter quos habet, quos vocat, *Novatores*. Certum itaque ſe eſſe dicit, de his conſentire *Aug. Conf. & Reformatos* doctores. Nonne (ait) hoc ſatis eſt? & nonne reliqua plusquam inutilia ſunt? Optat ut quæſtiones illæ curioſæ nunquam motæ fuiſſent, quomodo ſanctitas Dei cum permiſſione peccati conſiſtere, quomodo homo liber manere poſſit, non obſtante permiſſione Dei, decreto æterno, concurſu & *gratia* ejus efficaci. Quid mirum (ſcribit) *ſi explicare naturam actionum divinarum nequeamus*, cum neque eſſentiam ejus, neque profunditatem actionum & modorum ejus penetremus: infinitus eſt, ideoque incomprehenſibilis. Poſt alia eodem tendentia, aſſeverat, per doctrinam de gratia efficaci impietatem minime foveri, licet ſollicitudo moveri poſſit; itaque incumbere doctoribus & conſcientiarum directoribus, ut caute hæc myſteria tractent; in exhortando neceſſe eſſe *Pelagiano* ſtylo loqui, ſed in dogmatibus ſobrie, & ad evitanda infirmorum ſcandala. Populum duo ſaltem neceſſario ſcire debere, cui alia omnia innitantur, (1) quod Deus ſit cauſa omnis noſtri boni; hoc enim neceſſe eſt tenere, quia in eo cultus Dei, preces & gratiarum actiones fundamentum habent. (2) quod nos omnis noſtri mali cauſa ſimus, juxta illud: *perditio tua ex te Iſrael*. Hoc ſcire neceſſarium eſt, ut fundamentum humilitatis & aliarum virtutum Chriſtianarum. *Sect. XVI.* ad mutuam concordiam requirit, ne odioſa, quæ ſatis conſtat neutros docere, ſibi invicem objectent utriusque cœtus Doctores. Ita a *Reformatis*, nec *Pelagianiſmum Lutheranis* nec SemiPelagianiſmum objici debere, nec illos cum Arminianis confundi, quanquam hi id affectent. Pluribus oſtendit, quantum differat *Lutheranorum & Arminianorum* dogma, & ingenue profitetur,

ſe

ſe olim aliter ſenſiſſe; graviter itaque Arminianorũ errores taxat, maxime vero propenſionem ad Socinianiſmum. Monſtrat etiam, ut a *Malebranchii* Syſtemate diſcrepent, & ad hujus autoris paradoxon, & immanem univerſalis gratiæ extenſionem, in *Libr. Meditat. Chriſt. cap. VII. quod ſatisfactio Chriſti ad ſupplendas damnatorum pœnas pertineat*, quædam annotat, neſcire ſe dicens, an ab aliquo id fuerit animadverſum. *In Actis tamen noſtris anno 1686 relatum id invenietur p. 30. Socinianos* non alio ſenſu pro Chriſtianis habet, quam *Mahometanos*. Doctrinam *Lutheranorum* de gratia Dei in converſione hominis valde probat, adducto loco ex *Sculteti Antididagm. cap. V. p. 27:* etiam a *Scholaſticorum* erroribus abſolvit Lutheranos, etſi aliquid circa univerſalitatem mortis Jeſu Chriſti, & circa decreta conditionalia commune cum iis habeant; Scholaſtici enim (ait) Pelagiani ſunt aut Semipelagiani, & de merito *condigni & congrui*, ac de viribus liberi arbitrii multa prædicant, a quibus utraque Proteſtantium pars alieniſſima eſt. Viciſſim *Sect. XVII.* deſiderat, ut abſtineant Lutherani ab imputationibus duriorum phraſium, *quæ primis ex Reformatis doctoribus exciderunt, quæque hodierni non agnoſcunt, ſed improbant.* Citat quædam ex *Gerhardi loc.* de Elect. c. 10. n. 137. & genium ſeculi illius aliquid contribuiſſe putat, ad duras & ſiccas illas formulas, & quæ emolliri debuerint. Quid fieret (ſcribit) ſi duræ ex Lutheranorum libris phraſes, v. g. qua bonorum operum neceſſitatem rejecerunt, excerperentur, allegatq; Sculteti ipſius excuſationem ex d. c. V. n. 106. eamque etiam pro *Reformatis* valere debere juſtum putat. Regerit inde quædam adverſus ordinem decretorum, ex ſententia *Reformatorum* a Gerhardo d. l. c. 3. n. 56. recenſitum, & proponit eam, quam Synodo Dordracenæ convenire ſtatuit. Duo ſibi adhuc monenda eſſe dicit, primum, quod *Reformati* ex methodo doctrinæ de gratia legem aut articulum fidei non conſtituant, ideoque diſſenſum inter doctores ſuos permittant. Si qui igitur ex his pro rigidioribus haberi poſſint a Lutheranis, eſſe tamen etiam quos probare debeant, ut moderatos, inter quos nominat *Zanchium*, quem & ipſe Bezæ præfert; ſe vero ſentire dicit, decretum de incarnatione præceſſiſſe decreta de prædeſtinatione, ac Jeſum Chriſtum ejusque gloriam eſſe maximũ opus, quod Deus in decretis ſuis reſpexerit, finemque, non medium. Juſtius eſſe, ut dicatur a Deo nos prædeſtinatos eſſe ad gloriam Jeſu Chriſti, quam Deum, poſtquam nos prædeſtinaſſet, decreviſſe

missionem Jesu Christi ad gloriam nostram; nec putat, sibi ob hoc dicum scribi posse. Decretum igitur absolutum & gratuitum profiteri se, verum exclusa tantum prævisione fidei, operum & meriti. Se etiam credere, Christum particulariter saluti electorum destinatum esse, neque cum sapientia Dei conciliari posse, si finem sibi præstituerit omnium hominum salutem, cur eum non fuerit pro potentia sua exsecutus. Repetit, velleitatem & imperfectas voluntates non consistere cum idea perfectionis divinæ. Distinguit incarnationem Jesu Christi ab ejus morte: illam primarium Dei finem esse statuit, ad cujus gloriam electi sint prædestinati: sed morte Christi optabiliorem fuisse salutem nostram, itaque mortem ejus esse medium salutis, salutem vero nostram mortis ejus finem esse; sic nec destinari hanc potuisse nisi pro electis. Ordinem itaque decretorum ex sua sententia talem proponit, (1.) de manifestanda gloria. (2) de Verbo substantiali cum creatura aliqua, ob majorem gloriæ communicationem & manifestationem uniendo. (3) de creando mundo. (4) de uniendo Verbo non cum angelis, sed cum homine *per incarnationem. (5) de permittendo lapsu hominis. (6)* de *manifestanda erga corruptam humani generis massam*, & justitia, & misericordia Dei. (7) de relinquenda majori parte hominum in sua corruptione, in quo tamen nulla illis injuria fiat, & de eligendis quibusdam ad salutem. (8) medium denique constituisse mortem naturæ humanæ in Verbo. *Sect. XVIII*, occurrit objectioni, si doctrina de prædestinatione non habeatur pro articulo fidei apud Reformatos, cur ergo *Arminianos* per decretum *Synodi Dordracenæ* ex cœtu ejecerint? Respondet, *Lutheranos* non esse per Synodum illam condemnatos, cum eorum sententia ab Arminianis longissime distet. Hos enim Christum ex decreto electionis plane excludere, quem tamen Lutherani includant, & saltem addant, quod prævisio etiam fidei decretum ingressa sit. Remedium itaque contra Pelagianismum in Belgio tunc invalescentem, per condemnationem *Arminianorum* quæsitum fuisse; cæterarum opinionum rejectionem tam rigide intelligi non debere, & libertatem aliis Ecclesiis circa hæc dissentiendi ademtam non esse, neque anathema contra omnes pronuntiatum, qui universalitatem mortis Jesu Christi statuant, aut decretum absolutum negent, sicut nec contra dogma *Supralapsariorum*. Alterum quod *Sect. XVII.* indicare voluit, monitum est, ut Lutherani nolint severiores

veriores esse contra Reformatos, quam Romana Ecclesia est contra dissentientes de eodem articulo, v. g contra *Dominicanos* & novos qui vocantur *Thomistas*, quorum methodus æque dura sit ac *Supralapsariorum*, aut contra horum veluti antipodes *Molinistas*, qui Pelagiani sint. Utrosque tamen tolerari in Ecclesia Romana. Quanto magis decebit (ait) puras & veras Protestantium Ecclesias, post rejectum communiter Pelagianismum, quem malo more tolerent Romani, leves quasdam differentias inter se ferre? Addit votum, pro conciliatione & unione utriusque ecclesiæ adversus Papismum.

Prolixiorem sic instituimus recensum scripti mole exigui, quam fert instituti nostri ratio. Sed dandum id nostratium Theologorum (quibus examen opusculi hujus merito committimus & commendamus) iis fuit, qui Gallice nesciunt, nec ignari tamen eorum esse debent, quæ recentiores & celebriores adversarum partium Theologi, de tali præcipue argumento, quo sibi nos conciliare laborant, commentantur.

OBSERVATIO ECLIPSEOS LUNARIS partialis, d. 19 Nov. st. vet. a. 1686 celebratæ, habita Norібergæ a Georgio Christophoro Eimmarto.

INdustrii hujus Astrorum scrutatoris observationem Jovis a Luna eclipsati, dedimus non ita pridem in Actis superioris anni, pag. 493: *idem enim est, qui adhibitis suis instrumentis, operaque cum Dn. Zimmermanno, in Actis tum solum nominato, conjuncta, phænomeno illi oculos animumque admovit, socioque suo publicationis deinceps permisit negotium. Hanc vero Lunaris deliqui observationem ex literis* Autoris *eo lubentius huc transcripsimus, quod cœli adversa temperies hic alibique observatorum spem luserit. Ita autem ea se habet:*

Aer hac die densis ac obscuris nubibus refertissimus, parum spei pro instantis deliquii observatione reliquerat; & bona pars noctis elapsa, quæ Lunæ vel stellarum intuitum (saltim aliqualem) penitus denegaverat, usque dum post horam nonam nubes in rarum abeuntes, tenuiori velamine Dianam nostram detexerant. Delitescebat nihilominus inter hæc nubium tegmina adeo pertinaciter toto sui deliquii tempore, ut vix ac ne vix quidem pauculis secundis horariis nudam se circumcirca conspici passa fuerit: hinc inde tamen quandoque per dehiscentes

nubes stellæ majores apparuerunt, quarum altitudines & *distantiæ* a Luna, prout inclementia tempestatis indulserat, captæ. Quemadmodum ergo hæc qualiacunque acquirere & annotare licuerat, ita ea fideliter & absque correctione communicata, singula seorsim sequentes Tabellæ comprehendunt.

TABULA I.

Tab. III. Fig. 1. In qua vibrationes perpendiculi, singulis Phasibus ab una ad alteram continua numeratione respondentes.

Pro certiori initio stellam quandam notabilem in cœli medio existentem eligere placuit: quare jam præterlapsis Phasibus potioribus, inter fissuras nubium *tandem* expectata se obtulit stella culminans *in oculo boreo Tauri.* Immersio *Lunæ in Penumbram contigit* hora 6 horologii majoris: diu quidem ante vestigia umbraginis evidenter cernebantur; sed quia hæc cum densiori aere & nubibus circum Lunam cursitantibus permiscebantur, certum de illius ut & veræ umbræ ingressu indicium & judicium haberi nequivit.

Phases cresc.	*Horol.* majus Hor. /	*Vibrationes* compositæ Sexag. /	*Phases* decr.	*Horolog.* majus Hor. /		*Vibrat.* *compos.* Sexag. /
I	6. 15		1	8. 0		2. 56
II			2			4. 55
III			3			4. 59
IV	6. 30		4			3. 32
V			5	culm. Sirius		2. 24
VI			6			3. 43
VII			7			3. 12
VIII	7. 0		8			3. 8
IX			9			
X			10			6. 0
XI	Culm.	ocul. Bor. Taur.	11	9. 0		2. 32
XII		8. 55	12	culm. Bellatrix egr. umbræ		4. 53 0. 33
XIII		5. 19	13	emersio e Penumbra		6. 16
Dubium an 6. 9. Quia hic error a sociis inexercitatis irrepsit.					Mora transitꝰ disci Lunæ per Mer id.	1. 24

TAB. III.
ad a. 1687.
pag. 158.

Fig. 2.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

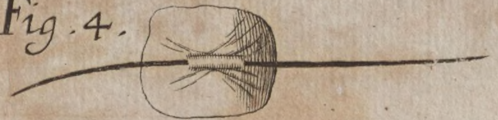
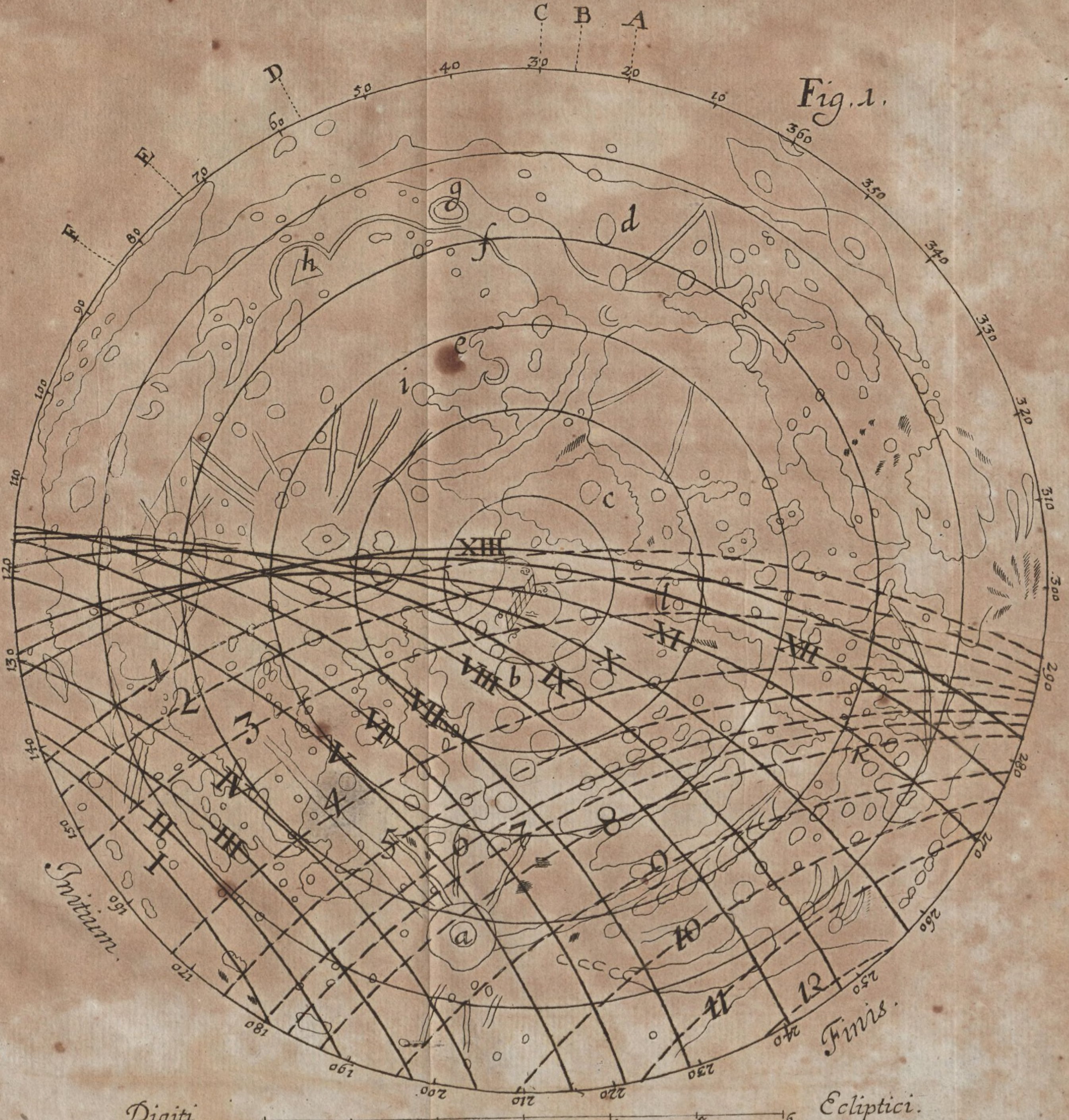

Fig. 1.

Ad Phasin IV cresc. altitudo Capellæ 72°. 36′: ad Phasin 3 decr. altitudo Bellatricis 46°. 49′; azimuth ab ortu ad merid. 73°. 12′.

TABULA II.
Altitudinum & Azimuthorum Lunæ

Phase. cresc.	alt. limb. superioris °	′	Azimutha ab ortu ad mer. centr. Lunæ °	′	Phases decr.	alt. limb. superioris °	′	Azim. a mer. ad ort. cent. Lu. °	′
I	58	36	53	25	1	62	47	4	10
II	59	48	54	35	2	62	36	8	55
III					3				
IV			56	25	4	62	3	15	55
V			58	40	5	62	0	17	15
VI	60	7	61	20	6				
VII	60	41	63	50	7				
VIII	61	22	67	35	8				
IX	61	57	72	15	9				
X	62	0	74	8	10				
XI	62	26	79	8	11				
XII	62	40	86	45	12	59	30	33	55
XIII	62	48	altitudo meridiana						

TABULA III
Distantiarum Lunæ a Fixis.

Phases cresc.	Distantiæ	Phases decresc.	Distantia
VI	Limbi austr. & Aldebaran 6°. 2′. 5″.	2	Limbi super & Aldeb. 6°. 21′. 24″.
VIII	Limbi Bor. & Capellæ 24. 4. 0.		Aer toto durationis tempore quietus, sed humido frigidus; in superiori regione vento vario, potissimum australi ad nivem dispositus.
X	Limbi Bor. & Aldebaran 6. 10. 24.		

TABULA IV.

Digitorum Eclipticorum.

Phases	Digiti	Phases	Digiti
I	$\frac{1}{2}$ & paulo plus	1	$6\frac{1}{4}$
II	1 fere	2	6 exacte
III	$1\frac{1}{2}$	3	$5\frac{1}{2}$
IV	2 fere	4	$4\frac{1}{2}$ exacte
V	3 exacte	5	4 exacte
VI	$3\frac{1}{2}$ circiter	6	$3\frac{7}{12}$
VII	4 & paulo plus.	7	$3\frac{1}{4}$
VIII	$4\frac{3}{4}$	8	3 circiter
IX	5 & paulo plus	9	$2\frac{1}{4}$
X	$5\frac{1}{2}$ exacte	10	$1\frac{1}{2}$ exacte
XI	6 circiter	11	$\frac{3}{4}$
XII	$6\frac{1}{4}$ fere	12	$\frac{1}{6}$
XIII	$6\frac{5}{12}$ obsc. max.		

Proportio semidiametrorum disci Lunaris & baseos coni umbrosi, ut 1000 ad 1675.

Notandum.

I Centrum peripheriæ in designatione schematis Lunaris, est ex observatione per telescopium 12 pedum haud vulgaris notæ triduo ante Eclipsin quæsitum: quod diligenti collatione ante initium Eclipsis, & inspectione peripheriæ disci Lunaris in eodem fere loco immotum deprehensum fuit; nisi quod palus Mœotis, & ibi limbum versus interjectum spatium, paulisper contractius apparere putabatur; verum quoad hoc schema insensibiliter.

II Processus in numeratione oscillationum, taliter erat institutus. Perpendiculum sesquilibrarum circiter, laminæ ferreæ tenuissimæ, ad instar gladii formatæ, latitudine unius quasi digiti, longitudine 2 pedum Noricorum, firmiter affixum, ad certam semper altitudinem, nempe 60° elevabatur, cujus vibrationes compositæ 60 numerabantur: his absolutis, rursus (retenta interim in continua numeratione eadem vibrationum mensura) ad eandem altitudinem elevato pendulo, de novo 60 vibrationes compositæ numerari inchoabantur, atque sic porro. Erat autem inclusum, ut ab omni externa aeris agitatione immune, liberrimum sibique semper æquabilem motum perficere posset.

OBSERVATIO ANATOMICA CIRCA poros in piscium cute notandos.

Dari poros in cute hominum aliorumque animalium in aere libero viventium, factos ad transpirationem, extra controversiam est, egre-

egregiisque modernorum observationibus quam maxime illustratum. At vero in aquatilibus tale quid notari, curiosius est, siquidem id genus brutorum, quod undis innatat, vix ac ne vix quidem transpirare, multo minus sudare videtur, ob aquæ ambientis continuum frigus. Cum itaque Cl. Steno in raja primum, deinceps in cane carcharia & anguilla istiusmodi poros meatusque cutaneos reperiret, non male suspicabatur, se offendisse fontes, e quibus prodeat unctuosus ille humor, superficiem piscium lubricans. Liceat Cl. Viri observationibus nostras superaddere qualescunque, inprimis concernentes pororum in piscibus cutaneis ortum, progressum, situm, numerum & magnitudinem. Circa ortum præcipue notandum est, poros illos non esse cutis proprios, sed longe altiores interdum radices agere, atque in ipsam quoque ossium substantiam longius abire. Manifestum id est in piscium capitibus; nam & in cranio qui prosequi meatus hos ac denudare velit, necessum habebit, ad medietatem ossa ut dividat, non sine cultri difficultate, præsertim si annosiora tentaverit subjecta: in mandibulis autem, speciatim lucii, eosdem absque ullo negotio spectare quivis poterit, si modo cum pisce conferat mandibulas, quales in officinis nostris asservantur. Progressus autem diversus est: videas alios profundiores, alios magis superficiales: longiores nonnullos, quosdam breviores: alios rectos, atque vicissim tortuosos alios. Vide Tab. III. figuram 3. quæ alburnum refert, uti & fig. 4. depictam carpionis squamam ex earum numero, quas linea tangit per medium decurrens ventrem. Situm quod attinet pororum, deprehendimus equidem eum hinc inde satis regularem, præsertim si jam dictam intueamur lineam, quæ in utroque latere piscium a capite ad caudam usque decurrit, prout in alburni figura qualitercunque a chalcographo expressa est; nihilominus qui diversas piscium species inter se conferre amat, videbit non obscure, singulis peculiarem esse ordinem, ita ut & nonnunquam situs illorum quodammodo confusus ac minus regularis existat.

TAB. III.

Exempli loco sit lucii caput, quod duplici schemate fig. 2. expressum ærique incisum apponi curavimus, ut non modo series pororum in superiore, sed & inferiore parte oculis perlustrari queat. Et quemadmodum situs omnium non est æqualis, ita certe & numerus multum occurrit dissimilis. Paucos vidimus in carpionis capite, adhuc pauciores in perca, quanquam satis ponderosa, copiosissimas autem in

tinca. Interim fatemur ultro, certum nullibi determinari posse numerum, quoniam non pauci adeo sunt exiles atque latentes, ut oculorum quoque aciem non parum eludant. Scilicet in pisciculis junioribus minoribusque vix certus illorum eris, nisi forte microscopii beneficio; in majore pisce nihil jucundius, in specie si lucium sumas, quippe cujus pori non modo setam admittunt, sed & majorem stylum; quod si igitur flatus per tubulum immissus fuerit, pergit idem ex uno foramine ad reliqua communi ductu inter sese connexa, ut sine oblectatione singulari satis spectari non valeat.

DE NIEV HERVORMDE ANATOMIE, ofte Ontleding des Menschen Lichaams i. e.

Anatomia Nova Reformata, seu, Prosectio Corporis Humani, verissimis ac curiosissimis ævi hujus Observatis superstructa, multisque Figuris æneis exornata. Neque non Tractatus de *Balsamatione Corporum nunquam antea ita evulgata: Autore Stephano Blancardo, Ph.* & Med. D. ac Practico Amstelodamensi.

Amstelodami, apud Johannem ten Hoorn, 1686. in 8.

Octo annos ab eo tempore, quo primum Anatomen edidit, ut novis hanc locupletaret inventis, Cl. Autorem insumsisse, docet Præfatio; adeo, ut nova plane præsentis, cujus & Latina promittitur versio, ab editione priori videatur facies, non solum ex recentissimis Autoribus, puta præter *Th. Bartholinum, Willisium, Malpighium, Græfium, Harvæum, Lowerum, Stenonem, Whartonum, Needham, Glissonium, Ruyschium, Lewenhœkium, Peyerum*, ex *Vernæo, Perraltio, Casparo Bartholino, Bidloo, Nukio &c.* concinnata, sed figuris etiam plerisque novis illustrata, modoque corpora condiendi exornata. In genere vero partes integram machinam animalem contexentes non nisi duplicis generis Autor agnoscit, solidas nempe alias, alias fluidas; quarum *illæ*, ceu unicum Anatomiæ objectum, nil aliud sint, quam multiplices tubuli sive canaliculi fluidas partes continentes, invicem omnino continui, nec præterquam magnitudine, capacitate, firmitate aut subtilitate inter se discrepantes, cuncti primum in ovulo delitescentes. Unde

omnes

omnes, qui solidas corporis animalis partes ceu contiguas solum ac inter se connexas concipiunt, easque itidem vel in sanguineas & spermaticas, vel in principes & ministras dispescunt, longe a veritatis tramite abesse annotat. In specie autem in singularum partium textura, prout in variis quoque animantibus sese habet, evolvenda, usuque via eadem, quam in *Academia Cartesiana* in Actis nostris mense Aprilis anno 1685. p. 145. recensita ingressus fuerat, enodando, neque non morbis diversis, diversas qui partes occupare solent, explanandis, ordinem circulationi sanguinis accommodatum observat sequentem. Scilicet uti cor primum corporis reputatur mobile, a cujus motu omnes reliquarum partium motus dependeant, ita a corde quoque tanquam machina eum in finem sanguinem (cujus globuli microscopio observabiles grumuli solummodo sanguinis esse, sphæricam figuram ob æqualem undique aëris pressuram assumentes, atque sal fixum, violentiori destillationi expositum, spiritum spiritui salis analogum eructare perhibentur,) per arterias æque propellente, ac per venas recipiente, orditur. Hinc mox ipsos utriusque *generis canales circulo sanguinis inservientes* perlustrat, structuram & *diramationes cum arteriæ magnæ, tum venæ cavæ atque venæ portæ*, eundem prorsus ductum cum vena cava ex Autoris sententia formantis, item arteriæ pulmonariæ & branchialis, venæque pulmonariæ demonstrando, & quomodo in fœtu vasa sanguifera prope cor per canalem arteriosum ac foramen ovale uniantur, ostendendo, ita quidem, ut foramen ovale penitus obliterari in adultis, tanquam a se pariter atque ab aliis apertum adhuc deprehensum, haud contendat. Tum ad singulas, in quas arteriæ abeunt, accedit partes, e quibus quia pulmones quam proxime cordi adstant, ideo & pulmonum, quorum vasa lymphatica e copiosis glandulis interioribus exsurgant, prius fabricam describit, quam ad cerebri ac medullæ spinalis nervorumque his continuorum texturam perveniat. Hanc vero dum exponit, rationibus aliis, quibus liquidum nervorum commonstrare nititur, duplicem interserit experientiam, qua videlicet & nervos sæpius in junioribus supra ligaturam intumescere, & liquorem subtilem coloratum arteriæ carotidi in cane adhuc vivente subito injectum, ipsos nervos penetrare, constet. Succedunt alia organa in capite pariter locata, qualia oculi, aures, lingua, os, palatum, gingivæ & nasus cernuntur; quibus accurate examinatis, ut viscera cumprimis abdominis, omen-

tum videlicet, oesophagum, ventriculum, inteſtina, *meſenterium*, vaſa *lactea* & lymphatica, pancreas, hepar, lienem, renes, veſicam, genitalia utriusque ſexus, conceptum ex ovo ac placentam uterinam diſpiciat, progreditur. Omenti aliarumque partium pinguedinem glandulis ex eo fert acceptam, quod ubi glandulæ, multum ibi obſervetur pinguedinis. Oeſophagum, ventriculum & inteſtina, non ſecus ac vaſa ſanguifera, ceu totidem rotundos ac cavos conſiderat muſculos. Lieni hoc attribuit muneris, ut lymphæ, per vaſa lymphatica ad chyli receptaculum amandandæ, multum glandularũ ope ſecernat, quo ſanguis craſſior exinde magisque aptus pro bile in hepate ſegreganda emergat. Inde in glandulis, muſculis, oſſibus, cartilaginibus, ligamentis, ac *membranis, tanquam ſui generis muſculis*, ſtudioſe ſcrutandis *verſatur*; tandem in cuticulæ, cutis, capillorum ac unguium anatome Anatomen hanc exaſciatiſſimam finiens.

Methodus corpora balſamandi adjecta duplici inſiſtit viæ, humidæ videlicet vel ſiccæ, ita tamen, ut corpus utrobique condiendum ſordibus ac ſanguine, mediante *repetita aquæ & ſpiritus vini per os ac* vaſa nonnulla majora injectione, purgatum prius ac *liberatum ſupponatur*. Ratione prioris, oleum terebinthinæ, ſpiritus vini ſpiritu ſalis ammoniaci acuatus, & vel ſola muria ex ſale communi atque alumine præparata, velut cujus auxilio Autor infantes optime conſervatos aliunde accepiſſe fertur, non ſpernenda commendantur balſama. Ratione vero poſterioris, corpus, cujus vaſa cera pariter prius repleverit, vernice ex oleo terebinth. Maſtich. ac tantillo coloris albi confecta illinendum præcipitur. Quod utrumque licet viſceribus relictis commode peragi poſſit, præſtare nihilominus, ut cerebrum aliaque viſcera antea eximantur, ac cavitates vel pulveribus appropriatis, vel viſceribus etiam *ipſis* peculiariter præparatis repleantur, ultro innuitur. Aſt ne ratio, qua tam *muſculi*, quam viſcera, v. g. ventriculus, inteſtina, veſica urinaria, lien, hepar, renes, omentum, pulmones, cerebrum, venæ itidem ac arteriæ præparari debeant, ignoretur, circumſtantiæ omnes hunc in finem neceſſariæ ingenue docentur, addita ſimul vernice, quam Terebinth. & Maſtich. Succin. Copal ſimiliave ingrediuntur, adeo indureſcente, ut ab igne remota perſiſtat ſuccini inſtar *perſpicua*, corporaque v. g. infantium ſibi concredita ab omni prorſus corruptione immunia *defendat*; qui modus optimus, nec *multum* ſumptuoſus,

cur

cur in corporibus magnatum condiendis non obtineat, permirum videtur Nostro.

A COPY OF ALL SUMMONS OF THE NObility to the Parliaments &c. by Sir VVilliam Dugdale Kt. Garter Principal King of Arms.

ſive,

Exactum apographum univerſarum Nobilitatis ad Parliamenta ſummonitionum ſeu citationum inde ab anno 49. Henrici III. ad hæc usque tempora, collectum ex commentariis publicis opera Wilh. Dugdale, Equ. Aur. Principalis Regis Armorum cognom. GARTER.

Londini, apud Rob. Clavell, 1685. in fol.

H*Aud dubium eſt, quin amplas ſatis induſtrio hujus operis collectori pro impenſo labore gratias habituri ſint, quotquot penitiorem* ſtatus ac regni Anglicani notitiam ſibi comparare geſtiunt. Videlicet non viam ſolum hac ratione recluſit ad exactiorem cognitionem illuſtrium ejus regni familiarum; ſed & plura hac occaſione notatu non indigna aperuit ad Parliamentorum hiſtoriam facientia; eorumque antiquam faciem ab hodierna figura haud parum diſcrepantem non obſcure demonſtravit. Sic mox in præfatione notavit, multum eos falli, qui antiquitus etiam Nobilitatis, Civitatum atque Burgorum deputatos ad majora illa concilia admiſſos autument; aut plane quemlibet mediocris cujuslibet latifundii liberum poſſeſſorem voti ac ſeſſionis ibi compotem fuiſſe, perſuaderi ſibi patiantur. Nimirum patere ait, ſpeciatim ex Diplomate Regis Johannis, Domum communium, quam vocant, tum ſaltem conſtitiſſe ex Vaſallis regiis, qui ſervitia militaria *in capite* præſtitiſſent, atque hos quidem Minorum Baronum appellatione veniſſe, eorumque non paucos ſubinde quædam cum Majoribus Baronibus, ſuperioris Domus partem facientibus, junctim expediviſſe. Quod vero hodiernam Parliamentorum formam attinet, quæ ex Dominis Spiritualibus ac Temporalibus, Nobilibus item, Civibus atque Burgenſibus conſtant, memoriam factarum talismodi Summonitio-

num, ut loquuntur, ſeu citationum evincit haud ſuperare annum 49 Henrici III Regis: quinimo ne tum quidem ejus autoritate aut juſſu tales fuiſſe emiſſas, ſed ſub ejus ſolum nomine ejusmodi quid factum a Baronibus rebellibus, late tum ibi locorum dominantibus: idque probat partim ex eo, quod tempore iſto, quo literæ ſcriptæ apparent, adhuc captivum Regem una cum filio Eduardo & maxima parte fidæ nobilitatis detentum fuiſſe conſtet a rebellibus, in quorum manus per infelicem pugnam prope *Lewes* inciderat; unde anno demum ſequenti ope filii, qui e cuſtodia Montfortii Comitis Leiceſtriæ feliciter evaſerat, poſt conflictum memorabilem prope *Evesham* rurſus liberatus fuit: partim vero exinde, quod citationibus iſtis ex Nobilitate neminem vocatum fuiſſe evidens ſit, niſi qui rebellionis complex arma adverſus Regem tuliſſet. Sequenti quidem tempore tam ſub Henrico III, quam ſucceſſore ejus Eduardo I, utut diverſa eos Parliamenta celebraſſe conſtet, non tamen ullam ſupereſſe notitiam, quænam perſonæ in ſpecie ad eadem fuerint evocatæ, ad annum usque hujus 21; poſt hunc autem, ut & ſub ejus filio Eduardo II, ac nepote Eduardo III, præter *Dominos Spirituales ac Barones Temporales, varios ibi pro regum arbitrio in conſilium adhibitos fuiſſe viros egregios, quique ob prudentiam, fortitudinem ac fidelitatem conſpicui præ aliis eſſent.* Videlicet poſt victos in pugna prope Evesham barones rebelles ait, Regem ad complendam quidem Temporalium claſſem in locum ſeditioſorum ad Parliamenta adſciviſſe diverſas ejusmodi perſonas eminentes, quorum fidei ſua credere conſultum duceret: loco Baronum Minorum vero, qui hactenus fere domum communium repræſentarant, exemplo baronum rebellium ipſum convocaſſe certum numerum Nobilium pro ſingulis provinciis, civium pro civitatibus, ac burgenſium pro burgis ſeu oppidis, ſic ut electi ab his mitterentur ad præſentandum poſthæc corpus Communium. Cæterum quantum ad ſummonitiones Dominorum Temporalium, annotat Noſter ex illis quosdam non niſi ſemel, alios bis aut ter, alios ad vitam citatos tum apparere, ad deſcendentes vero jus illud primitus haud fuiſſe transmiſſum. At e diverſo conſtare, vocatos quosdam eſſe ob matrimonium initum cum tali fœmina, cujus majores titulo honoris iſtiusmodi gaviſi eſſent. Sequentibus tamen Regibus viſum fuiſſe, dignitatem hanc iis, quos ob prudentiam ac fidelitatem Barones creaſſent, hoc pacto largiri, ut eadem ad heredes

etiam

etiam ipsorum masculos devolveretur. Quinimo & eousque deventum esse perhibet, ut si tales personæ earumve descendentes ad majorem aliquem honoris gradum promoti forent, filii eorum natu majores, vivis etiamnum parentibus, una ad concilia hæc advocarentur, sub talis Baroniæ titulo, quæ tamen revera adhuc ad patrem spectaret. Opus ipsum jam quod attinet, summonitiones singulæ ab anno 49 Henrici III usque ad annum 1 hodierni Regis Jacobi II ordine recensentur, commemorato nomine & anno cujusque Regis, a quo & quando indictæ, ac exhibito literarum citatoriarum tenore, quarum plurimæ ac tantum non omnes (vix enim nisi una aut altera Gallico idiomate conscripta) Latine conceptæ sunt, stylo quidem, qui barbarorum seculorum genius fuit, in antiquioribus satis hispido. Singulis dein subnectitur Catalogus eorum, Dominorum maxime Temporalium, ad quos emissæ fuerunt; ubi sedulo cavit autor, ut errores hac in parte a scribis committi solitos, circa accuratam nominum propriorum expressionem evitaret, uti ex præfatione pluribus videre est. Utque etiam uno intuitu *mox patere queat, qui, quoties & quando ad Parliamenta vocati sint, subjicitur index generalis nominum atque familiarum,* ut & *specialis* catalogus tam eorum, qui *vivis* adhuc parentibus, ut supra indicatum, simul ad concilia hæc adhibiti, quam illorum qui ope hæreditatis fœmineæ jure sessionis ibi potiti fuerint. De ipsis summonitionum contentis dicere non erit opus, cum pleræque earum generalibus solum terminis conceptæ sint: in quibusdam tamen speciales etiam convocationis factæ causæ commemorantur: sic v. g. in ea quæ anno 23 Eduardi I emissa, urgens necessitas inter alia his verbis exprimitur: divulgatum, qualiter Rex Franciæ de terra nostra Vasconiæ nos fraudulenter & " cautelose decepit, eam Nobis nequiter detinendo: nunc vero prædi-" ctis fraude & nequitia non contentus, ad expugnationem regni nostri, " classe maxima & bellatorum copiosa multitudine congregatis, cum " quibus regnum nostrum & regni ejus incolas hostiliter jam invasit, " Linguam Anglicam, si conceptæ iniquitatis proposito detestabili pote-" stas correspondeat, (quod Deus avertat,) omnino de terra delere " proponit, &c. *pag.* 10. Pariter *pag.* 71. cujusdam Roberti de Brus rebellis ac proditoris hostilia facinora allegantur ab Eduardo *II*, qui idem *pag.* 130. queritur, Regem Franciæ de Ducatu Aquitaniæ *ipsum* malitiose *exhereditare* velle; ne plura hujusmodi, præsertim cum paucissimis

solum

solum verbis indigitata reperiantur, in medium afferamus. *Cæterum pag. 131. & seqq.* etiam inseritur exemplar literarum, ad summum Pontificem missarum ab Angliæ proceribus universis, in Parliamento apud Licolniam congregatis anno 29 Eduardi I, & a singulis subscriptarum, quibus arrogantem Pontificis prætensionem, supremum Regni Scotiæ dominium audacter sibi vindicantis, refutant, atque hoc Regibus Angliæ de jure deberi contendunt. Corollarii vice id adhuc annectere placet, quod edictis, quæ anno I. Mariæ prodiisse referuntur (quamvis non integra, sed per verba saltem periodorum initialia exhibeantur) præfixum reperiatur vocabulum *Rex*, non Regina: cui geminum est, quod alias de Maria Hungariæ Regina refertur, quod non Regina, sed Rex salutari voluerit, ut quod sexui deesset, suorum voluntate suppleretur. Attamen sequentibus annis, cum Philippo II. modo dicta Angliæ Regina nupsisset, diplomatum initium per verba, *Rex & Regina*, factum reperitur; quemadmodum & literæ posthæc ab Elisabetha emissæ, non Regis, sed *Reginæ* solum appellationem præmissam ostendunt.

LIBRI NOVI.

Dissertatio de Auctoritate Patriarchali & Metropolitica, adversus ea quæ scripsit Edvardus Stillingfleet Decanus Londinensis in libro de Originibus Britannicis: per Eman. a Schelstrate S. T. D. C. L. & Bibliothecæ Vaticanæ Præfectum. Romæ 1687, in 4.

Traitté des jeux & des divertisſimens, qui peuvent etre permis ou qui doivent etre defendus aux Chretiens: par M. Jean Baptiste Thiers. A Paris, 1686. in 12.

Johannis Meursii de Regno Laconico libri II. Ultrajecti 1687. in 4.

Phantome du Jansenisme, ou Justification des pretendus Jansenistes par le livre meme d' un Savoiard Docteur de Sorbonne leur nouvel accusateur, intitulé *Les Prejugez legitimes contre le Jansenisme* &c. A Cologne 1686.

Aphorismes de Controverse, ou Instructions Catholiques tirées de l' Ecriture, des Conciles & des S. Peres. A Cologne. 1687. in 12.

Histoire & Apologie de la Retraite des Pasteurs a cause de la persecution de France. A Francfort. 1687. in 12.

Conversations sur diverses matieres de Religion &c. avec un Traité de la Liberté de conscience. 1687. in 12.

Eclaircissemens sur les scandales injustement pris d' un livre *intitulé*, L' ouverture de l' Epitre aux Romains par l' explication du verset 27. du ch. 3. A Londres. 1687.

Christoph. Sontagii Tituli Psalmorum. Silusiæ. 1687. in 4.